

Een kennissysteem voor de Nationale Landschappen?

Een kennissysteem voor de Nationale Landschappen?

Inventarisatie van kennisbehoefte en mogelijk draagvlak

A.J.M. Koomen

Alterra-rapport 1180

Alterra, Wageningen, 2005

REFERAAT

Koomen, A.J.M., 2005. *Een kennisstelsel voor de Nationale Landschappen?; Inventarisatie van kennisbehoefte en mogelijk draagvlak*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1180, 64 blz.; 2 tab; 2 ref.

Dit rapport doet verslag van een studie naar de stand van zaken in de Nationale Landschappen zoals aangekondigd in de Nota Ruimte. Door middel van gesprekken, interviews en workshops is inzicht verkregen in de uitgangssituatie van de verschillende Nationale Landschappen. Ook is de behoefte aan kennis geïnventariseerd. Ten slotte is met de provincies nagedacht over een kennisstelsel voor de Nationale Landschappen en is het draagvlak daarvoor bepaald.

Trefwoorden: Nationale Landschappen, kennisbehoefte, kennisstelsel, stand van zaken.

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 15,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 1180. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2005 Alterra

Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland

Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info.alterra@wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	11
1.1 Achtergrond	11
1.2 Doelstelling	11
1.3 Methode	12
1.4 Leeswijzer	12
2 Leren van andere kennissystemen	13
2.1 Kennis Infrastructuur CultuurHistorie (KICH)	13
2.2 Meetnet Landschap	13
2.3 Ontwikkelingsgerichte Landschapsstrategie	14
2.4 Gebiedsgericht Beleid	15
3 Informatie uit de gesprekken met de provincies	17
3.1 Stand van zaken en ontwikkelingen	17
3.2 Opmerkingen en vragen over de Nationale Landschappen	20
3.3 Naar een kennissysteem voor de Nationale Landschappen?	23
4 Conclusies	28
4.1 Conclusies over succes-en faalfactoren	28
4.2 Stand van zaken in de Nationale Landschappen	28
4.3 Draagvlak voor een kennissysteem Nationale Landschappen	30
Literatuur	33
<i>Bijlagen</i>	
Bijlage 1	35
Bijlage 2	61

Woord vooraf

In dit rapport wordt verslag gedaan van het project 'Naar een kennissysteem voor de Nationale Landschappen'. Deze studie is uitgevoerd in de periode september 2004 tot maart 2005 in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in het DWK-programma 382 'Regionale Identiteit en Natuurontwikkeling'.

Een woord van dank is op zijn plaats voor alle projectleiders van de Nationale Landschappen en andere medewerkers van de provincies die een bijdrage hebben geleverd aan gesprekken en interviews.

Het project is uitgevoerd door Alterra. Interviews en gesprekken zijn uitgevoerd door Remco Kranendonk, Wim Nieuwenhuizen en Arjan Koomen. De projectleiding was in handen van Arjan Koomen. Vanuit de Directie Kennis van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit was Niek Hazendonk contactpersoon en opdrachtgever.

Samenvatting

Het belangrijkste doel van dit project is om een antwoord te krijgen op de vraag of de provincies die betrokken zijn bij de Nationale Landschappen behoefte hebben aan een kennissysteem. De behoefte aan kennis kan bestaan uit een of meerdere soorten kennis zoals organisatie en ondersteuning van het proces, instrumentatie en financiering, inhoudelijke landschapskennis, monitoring, draagvlak en beleving, expertise-netwerken (uitwisselen van ervaringen) en leren van elkaar. Een kennissysteem kan een uitwerking krijgen in verschillende vormen. Een mogelijkheid is een website, maar ook een helpdesk of nieuwsbrief behoren tot de mogelijkheden. Of er een kennissysteem komt en in welke vorm dat dan zal zijn hangt af van de wensen en eisen van de provincies en eventueel ook van andere betrokken actoren.

Een tweede doelstelling van het project was om een eerste inventarisatie te maken van de stand van zaken per provincie. Hierbij is aan de hand van een vragenlijst een aantal interviews met de provinciale projectleiders van de Nationale Landschappen gehouden. De interviews richten zich vooral op de recente geschiedenis van het (gebiedsgerichte) landschapsbeleid en de recente ontwikkelingen met betrekking tot de status van een Nationaal Landschap.

Een derde doelstelling was om succes-en faalfactoren te inventariseren van bestaande en soms in opbouw verkerende kennissystemen. Hiertoe is met projectleiders van enkele kennissystemen overleg geweest om eventuele succes-en faalfactoren scherp in beeld te krijgen. Achterliggende gedachte is dat er bij de eventuele opbouw van een kennissysteem voor de Nationale Landschappen geprofiteerd kan worden van de ervaringen bij andere kennissystemen.

De laatstgenoemde doelstelling heeft inzicht opgeleverd in de succes- danwel faalfactoren van andere kennissystemen. De belangrijkste zijn:

- Helder besef van de doelstelling
- Eenvoudig beginnen (groeimodel)
- Goed doordacht datamodel
- Continuïteit
- Draagvlak en communicatie

De inventarisatie van de stand van zaken (de tweede doelstelling) heeft duidelijk gemaakt hoe verschillende de gebieden zijn. Dit komt niet alleen tot uiting in het landschap maar ook in de recente beleidsgeschiedenis en het al dan niet voortvarend oppakken van de idee van een Nationaal Landschap.

Over de noodzaak en haalbaarheid van een kennissysteem voor de Nationale Landschappen komt een duidelijke voorkeur naar boven voor een eenvoudige website waarop contactpersonen van ministeries en provincies te vinden zijn, in combinatie met een te archiveren periodieke nieuwsbrief. Een vraag- en antwoord module waardoor het thematisch uitwisselen van ideeën mogelijk is, kan vervolgens een voedingsbron voor de nieuwsbrief vormen.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In 2004 is het landschapsbeleid met de komst van de Nota Ruimte en de Agenda Vitaal Platteland gewijzigd. Echter, de onderverdeling in specifiek en generiek beleid blijft bestaan. Het rijk beperkt zich in het specifieke landschapsbeleid tot de Nationale Landschappen. Deze Nationale Landschappen staan uitgebreid beschreven in de Nota Ruimte (2004). In het generieke beleid zet het rijk in op stimuleren en faciliteren waarbij het begrip basiskwaliteit van het landschap buiten de Nationale Landschappen een belangrijke rol speelt. In beide sporen wil het rijk op hoofdlijnen faciliteren met kennis. Centraal in het gewijzigde beleid staan ook de nieuwe verantwoordelijkheden van de provincies en gemeenten (decentralisatie).

Voor de Nationale Landschappen geldt dat de rol als regisseur bij de verschillende provincies komt te liggen. Die nieuwe rol is minder nieuw dan aanvankelijk misschien gedacht maar tegelijkertijd ook veel uitgebreider. De rol als regisseur is als het gaat om het organiseren van gebiedsgericht beleid bij de meeste provincies dagelijkse praktijk. Het gaat dan echter vooral om het organiseren van het proces; hoe bouwt men een structuur om partijen constructief met elkaar te laten samenwerken. Bij de regisseursrol in de Nationale Landschappen gaat het echter ook om de inhoudelijke kennis van de kernkwaliteiten van het landschap. Ook monitoring speelt hierbij een rol. Die kernkwaliteiten zitten veelal wel in het hoofd maar welke informatie er precies bestaat en waar die informatie beschikbaar is, is minder algemeen bekend. Vanuit het rijk is daarom de vraag gesteld of een kennissysteem voor de Nationale Landschappen (in welke vorm dan ook) wenselijk is.

1.2 Doelstelling

Het belangrijkste doel van dit project is om een antwoord te krijgen op de vraag of de provincies die betrokken zijn bij de Nationale Landschappen behoefte hebben aan een kennissysteem. De behoefte aan kennis kan bestaan uit een of meerdere soorten kennis zoals organisatie en ondersteuning van het proces, instrumentatie en financiering, inhoudelijke landschapskennis, monitoring, draagvlak en beleving, expertise-netwerken (uitwisselen van ervaringen) en leren van elkaar. Een kennissysteem kan een uitwerking krijgen in verschillende vormen. Een mogelijkheid is een website, maar ook een helpdesk of nieuwsbrief behoren tot de mogelijkheden. Of er een kennissysteem komt en in welke vorm dat dan zal zijn hangt af van de wensen en eisen van de provincies en eventueel ook van andere betrokken actoren.

Een tweede doelstelling van het project was om een eerste inventarisatie te maken van de stand van zaken per provincie. Hierbij is aan de hand van een vragenlijst een aantal interviews met de provinciale projectleiders van de Nationale Landschappen

gehouden. De interviews richten zich vooral op de recente geschiedenis van het (gebiedsgerichte) landschapsbeleid en de recente ontwikkelingen met betrekking tot de status van een Nationaal Landschap.

Een derde doelstelling was om succes-en faalfactoren te inventariseren van bestaande en soms in opbouw verkerende kennissystemen. Hiertoe is met projectleiders van enkele kennissystemen overleg geweest om eventuele succes-en faalfactoren scherp in beeld te krijgen. Achterliggende gedachte is dat er bij de eventuele opbouw van een kennissysteem voor de Nationale Landschappen geprofiteerd kan worden van de ervaringen bij andere kennissystemen.

1.3 Methode

De gebruikte methode van onderzoek heeft voornamelijk bestaan uit een serie interviews en gesprekken (voor de vragenlijst zie bijlage 2) met projectleiders van bestaande kennissystemen (hoofdstuk 2) en Nationale Landschappen (hoofdstuk 3). Ook is er in beperkt literatuurstudie verricht naar beleidsachtergronden van de Nationale Landschappen en hun voorlopers.

1.4 Leeswijzer

Het tweede hoofdstuk beschrijft de succes-en faalfactoren zoals die uit de interviews met projectleiders van bestaande kennissystemen naar voren zijn gekomen. Nadruk ligt op de mogelijke betekenis voor de Nationale Landschappen. Hoofdstuk drie geeft een overzicht van de gesprekken met de provincies en hoe het is gesteld met het draagvlak voor een kennissysteem Nationale Landschappen. In het vierde en laatste hoofdstuk komen de conclusies aan bod zoals die uit de eerdere twee hoofdstukken opgetekend kunnen worden.

2 Leren van andere kennissystemen

In de verkennende fase van een kennissysteem is het van belang na te gaan in hoeverre het beoogde systeem helemaal nieuw is. Of met andere woorden: zijn er andere vergelijkbare kennissystemen op het terrein van het landschap waar wellicht iets van te leren valt? Een aantal kennissystemen die operationeel zijn en/of in opbouw verkeren zijn met dat doel geselecteerd. In de volgende paragrafen wordt er steeds een besproken waarbij de succes- en faalfactoren ook aan bod komen. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen succesfactoren enerzijds en faalfactoren anderzijds omdat het omgaan met een factor zowel een succes als een faalfactor kan blijken te zijn.

2.1 Kennis Infrastructuur CultuurHistorie (KICH)

Kennis over Cultuurhistorie is in Nederland verdeeld over verschillende instituten en bureaus. Deze versnippering hangt mede samen met het feit dat Cultuurhistorie is opgebouwd uit de disciplines historische geografie, historische bouwkunst en archeologie. Om de bestaande kennis over deze disciplines op heldere wijze te ontsluiten wordt gewerkt aan de KennisInfrastructuur CultuurHistorie (KICH). In het kader van KICH werken Alterra, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Rijksdienst voor de Monumentenzorg en ExpertiseCentrum LNV samen aan het delen van de beschikbare kennis.

In eerste instantie is er een expert-database op www.kich.nl verschenen. Dit wordt verder uitgebouwd met kennis en informatie over archeologie, historische stedenbouw, bouwkunst en cultuurlandschappen. Uiteindelijk is het de bedoeling om naast de expert-database en een website met kennis en informatie ook een fysieke helpdesk op te zetten.

Het zal duidelijk zijn dat het systeem nog in de opbouwende fase verkeerd en dat het voor het aangeven van succes- en faalfactoren aan de vroege kant is. Toch zijn er vanuit het KICH twee factoren benoemd:

- Goed informatiemodel voor het ontsluiten van gegevens; aansluiten bij bestaande ontwikkelingen hierin (zoals IMRO) is essentieel
- Hanteer een groeimodel (begin eenvoudig)

2.2 Meetnet Landschap

Het Nederlandse landschap bezit kwaliteiten op veel verschillende facetten. Kennis van deze facetten is essentieel om het landschapsbeleid goed te kunnen onderbouwen, en vanuit het beleid goed te kunnen sturen. Het Meetnet Landschap

beoogt door middel van negen meetdoelen de landschappelijke kwaliteiten te beschrijven en veranderingen daarin te volgen.

Het Meetnet Landschap is nog niet volledig operationeel. Voor sommige meetdoelen is het systeem verder ontwikkeld dan voor andere; maar voor geen enkel meetdoel is het op dit moment mogelijk om werkelijke gegevens over monitoring op te vragen. Meer informatie over het Meetnet Landschap en de achtergronden is te vinden op www.meetnetlandschap.nl.

Over welke factoren al dan niet bijdragen aan het succes van het Meetnet Landschap kan het volgende worden gezegd:

- Begin simpel maar wel vanuit een duidelijk beschreven groter perspectief
- Continuïteit in financiële middelen voor ontwikkeling
- Draagvlak bij bronhouders van gegevens voor het kennissysteem
- Goede communicatie (communicatieplan)

2.3 Ontwikkelingsgerichte Landschapsstrategie

De ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie (OLS, thans ook Ontwikkelen Met Kwaliteit (OMK) genoemd) komt voort uit de nota 'Natuur voor mensen; mensen voor natuur' uit 2000. Het principe van OLS is dat er in het landschap nieuwe ontwikkelingen tot stand komen waarmee de kwaliteit van het landschap hoger wordt; dus ontwikkelen met kwaliteit.

De start van het bouwen aan de website OLS was in het voorjaar van 2003; de eerste versie is aan het einde van 2003 online gegaan. Aanvankelijk was het de bedoeling een website van beperkte omvang te maken. Echter bleek gaandeweg dat er meer dan een beperkte site nodig was om een goede inhoudelijke invulling te geven aan het begrip OLS.

De website OLS bestaat uit twee delen: een deel waarin informatie gegeven wordt over de werkprocessen en een deel waarin voorbeelden zijn gepresenteerd. Aan beide wordt op dit moment gewerkt; het aantal verschillende werkprocessen (van 4 naar 10) en voorbeelden neemt toe en moet op 1 april 2005 tot een herziene website leiden.

Er zijn een aantal succes-en faalfactoren te benoemen vanuit de website OLS:

- Doelgroep en doelstelling moeten helder zijn en met elkaar in evenwicht
- Website dient een voor de doelgroep heldere en herkenbare structuur te hebben (dit moet getest worden)
- De achterliggende beleidslijn moet scherp zijn, inclusief eventuele financiële aspecten
- Goed communicatieplan met goede acties
- Links naar andere aangrenzende websites voor meer informatie

- Heldere mogelijkheid voor reacties en vragen (mail, telefoon)
- Voorbeelden zijn belangrijk; in dit geval voorbeelden van OLS laten zien

2.4 Gebiedsgericht Beleid

De onderstaande tekst is afkomstig uit een projectvoorstel van onder andere Alterra voor het ministerie van LNV:

“Het ministerie van LNV/directie Platteland heeft in samenwerking met de ministeries van VROM en Verkeer en Waterstaat en enkele provincies een website ontwikkeld over gebiedsgericht beleid: www.gebiedsgerichtbeleid.nl. Op de website worden de schaalniveaus (Rijk, provincie en regio) met elkaar verbonden. De huidige website vormt een relatiernetwerk van personen, betrokken bij het gebiedsgerichte beleid, en geeft de informatie over de relevante beleidsdoelen en –regelingen en de beleidsuitvoering.

Uit onderzoek blijkt (“Kennis en Kennismanagement”, LNV, 2002) dat deze website niet voldoende is om alle benodigde kennis te brengen bij de gebiedsactoren. Genoemde verbeterpunten zijn onder andere:

- betere bekendheid en beschikbaarheid elders van opgebouwde kennis en ervaringen uit onderzoek;
- beschikbaarheid van kennis en methoden om effecten en maatregelen bepalen;
- meer integraal praktijkonderzoek en –kennis; meer ondersteuning bij vraagarticulatie;
- betere ondersteuning bij beleidsprocessen en bestuurlijke vragen; betere ondersteuning bij leer- en innovatieprocessen

Er is bij de gebiedsactoren sprake van belangrijke kennistekorten. Om deze kennistekorten aan te vullen zijn volgens dit onderzoek de volgende verbeteringen noodzakelijk:

- Bestaande kennis dient beter ontsloten te worden
- Kennisinstellingen en gebiedsactoren dienen beter en intensiever met elkaar te communiceren

Om deze verbeteringen tot stand te laten komen wil Directie Platteland het initiatief nemen tot de oprichting van een digitaal kennisportaal. De Directie Platteland sluit hierbij aan bij haar rol die zij heeft in het gebiedsgericht beleid: Het Rijk stimuleert, faciliteert en geeft de beleidskaders aan. De regie van gebiedsgericht beleid is in handen van de provincies. Daarom zullen de provincies in de toekomst de verdere ontwikkeling en beheer van het kennisportaal moeten dragen. Dit betekent niet dat de provincies daadwerkelijk zelf aan de slag moeten als beheerders, het betekent dat zij verantwoordelijk zijn voor het beheer en de eventuele uitbesteding daarvan. Zo staan

het Rijk en de provincie centraal in de ontsluiting van de kennis over gebiedsgericht beleid. Het Rijk als initiator, de provincies als dragers.”

De bovenstaande tekst maakt duidelijk wat er aan verbeteringen noodzakelijk is om de site over het gebiedsgerichte beleid te verbeteren. Het zal duidelijk zijn dat er enige mate van overlap bestaat tussen bovengenoemd project en de werkzaamheden die in dit project zijn uitgevoerd. Door middel van overleg tussen de projectleiders van beide projecten wordt gepoogd maximaal van elkaars werkzaamheden te profiteren.

Succes-en faalfactoren hangen nauw samen met de eerder genoemde verbeterpunten zoals op de vorige pagina staan beschreven.

3 Informatie uit de gesprekken met de provincies

In het kader van het project 'Kennissysteem Nationale Landschappen' zijn in de periode november 2004 tot januari 2005 gesprekken gevoerd met de provinciale projectleiders van de Nationale Landschappen. In deze gesprekken stonden steeds twee aspecten centraal:

- Stand van zaken / ontwikkelingen in de Nationale Landschappen
- Inventarisatie van het draagvlak voor een kennissysteem

De gesprekken hebben een grote hoeveelheid informatie opgeleverd die in dit hoofdstuk gepresenteerd worden (de verslagen van de diverse gesprekken zijn in de bijlage van dit rapport opgenomen). Alleen met de provincie Flevoland is niet gesproken vanwege het feit dat er in deze provincie geen Nationale Landschappen zijn voorzien. Verder zijn niet alle Nationale Landschappen apart aan bod gekomen, maar zijn er een of meerder per provincie geselecteerd.

In paragraaf 3.1 zal in algemene zin aandacht zijn voor de stand van zaken en ontwikkelingen in de Nationale Landschappen. Paragraaf 3.2 geeft vervolgens een beeld van vragen en opmerkingen die in de gesprekken over de Nationale Landschappen naar voren zijn gekomen. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk (3.3) beschrijft de opmerkingen en meningen die er ten aanzien van een kennissysteem voor de Nationale Landschappen bestaan.

3.1 Stand van zaken en ontwikkelingen

Een overzicht van de stand van zaken en ontwikkelingen in de Nationale Landschappen leert dat hier het begrip diversiteit centraal staat. Vrijwel ieder Nationaal Landschap heeft een eigen geschiedenis in het landschapsbeleid, een eigen verhaal en een eigen problematiek. Binnen de Nationale Landschappen komen alle beleidscategorieën en initiatieven van het rijk in de afgelopen 15 jaar terug: WCL, LOP, Belvédère, EHS, Nationale Parken, Reconstructie, Kwaliteitsimpuls, Voorbeeldprojecten Ontwikkelingsgerichte Planologie. Dit maakt het aan de ene kant moeilijk om in algemene termen over de Nationale Landschappen te spreken; anderzijds is het tegelijkertijd een interessant vertrekpunt.

De geschiedenis van het landschapsbeleid in de Nationale Landschappen bepaalt uiteraard in hoge mate ook de ontwikkelingen die voorgenomen of gaande zijn vanuit het perspectief van de nieuwe beleidscategorie. In het ene Nationale Landschap is men vanuit het gebiedsgerichte beleid al goed op weg; in het andere gebeurd er nog vrijwel niets vanuit de nieuwe context van de Nationale Landschappen. Overigens is daarmee niet gezegd dat er in de laatstgenoemde categorieën niets gebeurd; overal is wel een vorm van beleid actief of actief geweest. Om de diversiteit te illustreren volgen enkele voorbeelden.

Nationaal Landschap 'Laag Nederland' (Noord-Holland)

Dit gebied is ook wel bekend onder de naam 'De Groene Long'. Vanuit het gebiedsgerichte beleid (en vroeger ook WCL) is er de afgelopen jaren altijd veel aandacht geweest voor dit veenweide gebied. Op dit moment functioneert er een projectbureau dat allerlei projecten in het gebied gericht op natuur, landschap en leefbaarheid initieert, stimuleert en faciliteert. Door middel van een fysieke organisatie in het gebied die met een kantoor, en met uitgebreide website de streek bedienen, heeft dit Nationaal Landschap een goede voorganger. Meer informatie op: www.degroenelong.nl. Per 1 januari 2005 is de Groene Long en de projectorganisatie voor het Nationale Landschap Laag Holland samengegaan. Doel is om per 1 januari 2006 een nieuwe zelfstandige organisatie voor het Nationale Landschap te hebben georganiseerd.

Nationaal Landschap 'Middag-Humsterland' (Groningen)

In 1998 is er een convenant getekend (voor 10 jaar) over een inrichtingsplan voor het gebied. Het convenant behelst een brede samenwerking tussen 9 partijen: LNV-Noord, gemeenten, milieufederatie, commissie Dorpsbelangen en agrarische natuurverenigingen met als doel om het bestaande landschap in stand te houden. Alles is op basis van vrijwilligheid tot stand gekomen. Provincie heeft gekozen voor procesmatige aanpak op basis van vrijwilligheid. Niet alles wordt van tevoren vastgelegd op kwantitatieve doelen. Er is een uitvoeringscoördinator (DLG) die in het gebied woont en die in het kader van de landinrichting in het gebied werkzaam is. Er zijn twee commissies actief: een bestuurlijke en een ambtelijke, waarbij de ambtelijke adviseert bij besluitvorming over ingrepen in het landschap. Wanneer mag je wel of niet een sloot dempen. Hier is een protocol voor. De ambtelijke gebiedscommissie geeft advies; de gemeente neemt het uiteindelijke besluit. Voor handhaving van sloten en waterlopen worden jaarlijks luchtfoto's gemaakt. Hierbij hanteert men de opname uit 1999 als referentie. Met de subsidie voor het gebiedsgerichte beleid (SGB) worden wierden hersteld.

Met het convenant zijn er dus afspraken gemaakt met een breed draagvlak tot aan 2008. Het convenantgebied is echter ongeveer 5000 hectare groot; een fractie van het areaal dat als Nationaal Landschap aangemerkt is. Het convenantgebied biedt een goed aanknopingspunt voor het Nationale Landschap; het veel grotere aangewezen areaal in de Nota Ruimte maakt dat het convenant tevens een knelpunt kan zijn.

Nationaal Landschap 'Heuvelland' (Limburg)

Het heuvelland heeft een geschiedenis als ROM-gebied en is later ook als proeftuin in het kader van de Kwaliteitsimpuls Landschap opgenomen. Het gebied kent een rijke geschiedenis in het gebiedsgerichte beleid. In 2004 heeft de provincie Limburg een nieuwe uitvoeringsstructuur voor het gebiedsgerichte beleid opgezet en ingevoerd. Het kader van een Nationaal Landschap wordt positief tegemoet getreden maar wordt tevens als paraplu gezien voor alles wat loopt in het heuvelland.

Thema's die spelen zijn internationaal en omvatten een verstedelijkingsopgave in combinatie van het open houden van het centrale gebied. Hierover wordt nagedacht en gewerkt in het kader van het Drielandenpark met België en Duitsland. Heuvelland is het Groene Hart van het Drielandenpark. Recreatie en toerisme en daarmee samenhangende het recreatieve verkeer (inclusief wandelpaden) spelen een grote rol

in het gebied evenals het landschap en de ecologie. Graag onderzoekt men de mogelijkheden om natuur mee te koppelen in het Nationale Landschap (verbindingszones en EHS).

Begrenzing is nog een probleem. Flexibiliteit in vaststellen grenzen. Als de ILG-gelden alleen in de Nationale Landschappen ingezet kunnen worden dan moet er scherp gekeken worden naar wat er binnen en buiten valt. Er loopt een project Landschapsontwikkeling Zuid-Limburg waarin (cultuurhistorisch) landschapselementen worden benoemd (met Belvédèresubsidie) in de richting van de kernkwaliteiten uit de Nota Ruimte.

Nationaal Landschap "Ijsseldelta" (Overijssel)

In de voorloper van de Nota Ruimte (VIJNO) werd het gebied Zwolle-Kampen als netwerkstad aangemerkt. In de Nota Ruimte is dit niet meer het geval. Wel is het gebied als voorbeeldproject ontwikkelingsplanologie (vanuit VROM) aangemerkt. Het Nationale Landschap maakt onderdeel uit van het gebied waar dit project betrekking op heeft.

Provincie werkt in dit gebied (Zwolle, Kampen en polder Mastenbroek) samen met de gemeenten Zwolle, Kampen, Zwartewaterland en waterschap Groot-Salland (regionale samenwerking). In het kader van een voorbeeldproject ontwikkelingsplanologie vanuit VROM wordt ook de samenwerking met het Rijk geregeld (ondersteuning vanuit diverse departementen). Het plan moet eind 2005 gereed zijn. In het gebied speelt de uitbreiding van infrastructuur, ruimte voor de rivier (bypass Kampen), verstedelijkingsopgave en recreatie.

Het Nationale Landschap omvat de polder Mastenbroek en Buitenpolders (of Kampereiland). Voor polder mastenbroek is in samenwerking tussen provincie, gemeente en betrokken ondernemers en bewoners een gebiedsvisie opgesteld. De projectideeën die hierin zijn opgenomen moeten binnenkort tot uitvoering komen. Een dergelijke gebiedsvisie moet ook voor de Buitenpolders tot stand komen waarbij de nadruk zal liggen op de economische ontwikkelingen van de landbouw, ruimte voor de natuur en de cultuurhistorische en toeristische waarden in het gebied.

De visie voor polder Mastenbroek en de nog te ontwikkelen visie voor de Buitenpolders zullen samen vanuit de provincie het beleidskader vormen voor de Nationale Landschappen.

Nationaal Landschap 'Zeeuws-Vlaanderen' (Zeeland)

Er is veel enthousiasme in het gebied voor het landschap. Er lopen dan ook vele projecten in het gebied. Vanuit de provincie loopt het gebiedsproces West Zeeuws-Vlaanderen, waar projecten in uitvoering zijn. Ook speelt hier het project 'Zwakke schakels' net zoals op Walcheren; een project waarin veiligheid van de kustlijn en recreatie centraal staan. Vanuit VROM is het een van de gebieden die zijn aangewezen als voorbeeldproject voor ontwikkelingsgerichte planologie. Daarnaast speelt in Cadzand en omgeving nog het voorbeeld-project kwaliteitsimpuls badplaatsen. Het provinciale plan 'Kust in kleuren' is een gebiedsplan met een hoog ambitieniveau. Tenslotte speelt PROSES in dit gebied nog een rol een projectdirectie van verschillende ministeries in Nederland en België die een visie ontwikkelt over de

toekomst (ontwikkelingsschets) van het Schelde-estuarium. Hierbij spelen thema's als natuurlijkheid, veiligheid en toegankelijkheid een rol.

De status van Nationaal Landschap kreeg vanuit de aangewezen gebieden in eerste instantie een negatieve reactie vanwege het feit van het migratiesaldo nul; vooral was dat het geval in Zeeuws-Vlaanderen. Vanuit de gebiedscommissie is er een brief met bezwaar tegen het migratiesaldo nul naar VROM gestuurd. Ook heeft de provincie Zeeland namens een gedeputeerde een brief met bezwaar naar VROM gestuurd.

De provincie werkt aan regio-agenda's in samenwerking met de gemeenten. De Nationale Landschappen vormen onderdeel hiervan. Voor de provincie staan de ontwikkeling van het landschap en de economie voorop; ook in de Nationale Landschappen. Met de kernkwaliteiten zoals omschreven in de Nota Ruimte kan men in Zeeland globaal uit de voeten. Er is veel kennis over landschap en natuur beschikbaar en dus valt er nog wel wat aan te vullen ten opzichte van de Nationale Landschappen.

Nationaal Landschap 'Winterswijk' (Gelderland)

Er is nog een oude WCL-overlegstructuur aanwezig in het gebied. Blijkbaar worden er nog steeds projecten uitgevoerd. Wellicht is dit kansrijk om op verder te borduren. Hier staat tegenover dat er geen draagvlak is onder de agrariërs in het gebied. De GLTO heeft in een brief aan de provincie laten weten niets te zien in een Nationaal Landschap. Deze reactie is ingegeven vanuit het idee dat een Nationaal Landschap belemmerend zal werken voor de agrarische sector.

Nog vele, andere voorbeelden

Bovenstaande voorbeelden zijn gekozen uit de Nationale Landschappen. Er kunnen nog veel meer voorbeelden worden uitgeschreven. Echter geven deze voorbeelden wel een reëel beeld van de verschillen tussen de Nationale Landschappen. Diversiteit is het begrip dat hier van toepassing is. Meer voorbeelden zijn te vinden in de bijlage 1 op pagina 35 waarin de verslagen van de gesprekken met de verschillende provincies zijn opgenomen.

3.2 Opmerkingen en vragen over de Nationale Landschappen

De gesprekken met de provincies hebben ook een serie opmerkingen en vragen over de Nationale Landschappen opgeleverd. In die categorisering worden ze in deze paragraaf kort beschreven.

Algemene opmerkingen

- Randvoorwaarden en uitvoeringsbepalingen van de Nationale Landschappen moeten zoveel mogelijk aansluiten bij het instrumentarium van het Gebiedsgerichte Beleid
- Randvoorwaarden en uitvoeringsbepalingen van de Nationale Landschappen moeten geen zware extra beperkingen of belemmeringen opleveren ten opzichte van het huidige beleid
- De meerwaarde van de Nationale Landschappen (ten opzichte van niet Nationaal Landschap) moet helder zijn

- Voor het opstellen van de gebiedsvisies voor de Nationale Landschappen moet vooral uitgegaan worden van bestaande visies en plannen voor de gebieden
- Strategie van ‘denken en doen’ toepassen; goede initiatieven moeten direct kunnen gaan lopen terwijl er verder wordt nagedacht over andere en lange termijn plannen en projecten

Vragen over de Nationale Landschappen

Tijdens de gesprekken zijn er vele vragen over de Nationale Landschappen naar voren gekomen. Om deze vragen op een overzichtelijke manier te kunnen ordenen zijn ze gerubriceerd. Sommige vragen kennen een breder kader dan de Nationale Landschappen alleen en gaan over onderwerpen uit de Nota Ruimte in meer algemene zin. Per rubriek volgt hier een overzicht van de belangrijkste vragen die er bij de provincies leven en waar men vanuit de provincie een antwoord van het rijk verwacht. De rubrieken kennen nog een tweedeling; eerst enkele die meer betrekking hebben op de praktische uitvoering op korte termijn gevolgd door enkele die meer betrekking hebben op de kennisbehoefte.

Praktische uitvoering

Gebiedsvisies

- Hoe moeten gebiedsvisies voor een Nationaal Landschap eruit zien (vorm en inhoud)?
- Wat zijn precies de eisen voor de gebiedsvisie?
- Mag een bestaande visie of plan, of een combinatie van bestaande visies en plannen een gebiedsvisie vormen?

Terminologie

- Komt er nog een duidelijke terminologie voor allerlei begrippen uit de Nota Ruimte en meer specifiek over de Nationale Landschappen die voor velerlei uitleg vatbaar zijn (zoals behoud door ontwikkeling; migratiesaldo nul)?

Begrenzungen

- Hoe vrij is de provincie om de definitieve grens voor een Nationale Landschap te trekken? Wat zijn de randvoorwaarden bij het definitief begrenzen?
- Mag er gewerkt worden met contouren voor bebouwing (rode contouren?) binnen de Nationale Landschappen?
- Hoe flexibel zijn de begrenzingen?

Kennisbehoefte

Kennis over landschap (en natuur) in brede zin

- Welke kennis is er beschikbaar bij de verschillende instituten/organisaties die nuttig kan zijn voor de provincies?
- Hoe zit het met de beschikbaarheid van deze gegevens?
- Hoe worden de kernkwaliteiten beschreven?

- Hoe wordt er, als er een toetsing komt, op de kernkwaliteiten getoetst (monitoring)?
- Kennis over monitoring en landschapskwaliteit. Wat is er bekend en beschikbaar? Wat kost het?
- Weidevogelbeheer: beheerspakketten en gedragscodes?

Proces/organisatie

- Hoe kunnen de Nationale Landschappen 'leren van elkaar'? Kan er een netwerk van contactpersonen komen? Een nieuwsbrief?
- Kunnen kosten voor het organiseren van het proces rondom de Nationale Landschappen uit de ILG betaald worden?
- Hoe organiseer je een Nationaal Landschap als er in het gebied vanuit het gebiedsgerichte beleid meerdere gebiedscommissies actief zijn?
- Zijn er mogelijkheden om met ILG-gelden een gebiedscoördinator/makelaar/manager aan te stellen?
- Mogen de provincies 'denken & doen' bij aanvang van de Nationale Landschappen?
- Ondersteuning bij ICT en e-government om draagvlak en burgerparticipatie te vergroten
- Faciliterende rol van het rijk ter bevordering van deskundigheid bij gemeenten; opzetten ateliers?

Instrumentatie en financiering

- Wanneer is iets ongeoorloofde staatssteun; of wanneer niet?
- Hoe organiseer je publiekprivate samenwerking?
- Waarom komt veenweide wel in aanmerking voor subsidies en kleinschalige zandgebieden of andere gebieden waarvoor het behoud een beperking voor de agrarische sector betekent niet?
- Hoe zit het straks met financiële middelen buiten de Nationale Landschappen?
- Hoe wordt het beschikbare budget over de Nationale Landschappen verdeeld; op basis van welke criteria?
- Innovatieve instrumenten die een beter beeld geven van de meerwaarde van de Nationale Landschappen
- Hoe gaat ILG straks in de praktijk werken? Maak het zo helder mogelijk.
- Hoe gaat het met medefinanciering, cofinanciering en/of stapeling van instrumenten/middelen? Komen daar spelregels voor?
- Hoe zit het met de Europese structuurfondsen en de Nationale Landschappen?
- Regelt ILG in de toekomst investeringen en beheer?

Overige kennisbehoeften

- Behoeft aan sociaal-economische kennis (leefbaarheid/participatie/sociaal-economische schets)
- Kennis over nieuwe ontwikkelingen zoals landbouw en zorg en groene diensten

- Scenario studies naar toekomstige ontwikkelingen; perspectieven, eindplaatjes, inkomenseffecten
- Mogelijkheden voor het inhuren van externe experts voor advies?

3.3 Naar een kennissysteem voor de Nationale Landschappen?

Wat vinden de provincies van het idee om een kennissysteem voor de Nationale Landschappen te gaan ontwikkelen? Zien ze in een dergelijk systeem een rol voor zichzelf weggelegd, en zo ja welke? Deze vragen komen in deze paragraaf aan bod. Op zichzelf geeft de lijst met opmerkingen en vragen al een antwoord op de vraag of een kennissysteem wenselijk is. Er zijn in ieder geval genoeg thema's en onderwerpen waarover duidelijker gecommuniceerd zal moeten worden. Toch hangt het antwoord op de vraag of de provinciale trekkers van de Nationale Landschappen iets zien in een kennissysteem voor de Nationale Landschappen ook af van hoe de vraag precies wordt gesteld. Het blijkt belangrijk te zijn om niet direct te beginnen met een groots nieuw systeem maar eerst eens te inventariseren wat er al is. Bovendien hecht men grote waarde aan actuele en betrouwbare informatie; bijvoorbeeld in de vorm een contactpersoon die men kan bellen. Uit de gesprekken blijkt verder dat er in ieder Nationaal Landschap op een of meerder kennisvelden wel behoefte bestaat aan informatie of ondersteuning. In tabel 1 is kennis (en ondersteuning) in zogenaamde kennisvelden ondergebracht. Deze onderverdeling is arbitrair en de exacte definitie ervan is niet opgesteld. Toch geeft het per Nationaal Landschap een beeld waar de behoeften aan kennis en ondersteuning liggen.

Tabel 1: Overzicht van de behoeften aan kennis (en ondersteuning) in de provincies met betrekking tot de Nationale Landschappen (+ = in meer of mindere mate van toepassing; - = niet of in geringe mate van toepassing)

	Uitvoering NL	Natuur en Landschap	Proces en organisatie	Instrumenten en financiering
Friesland	+	+	+	+
Groningen	+	-	+	+
Drenthe	-	-	-	-
Overijssel	+	+	+	+
Gelderland	+	+	+	+
Noord-Holland	+	+	-	+
Groene Hart	-	-	-	-
Zeeland	+	-	-	+
Noord-Brabant	+	+	-	-
Limburg	+	-	+	+

Per provincie volgt nu een korte beschrijving van hoe men aankijkt tegen de ontwikkeling van een kennissysteem voor de Nationale Landschappen. Daarbij komt ook de vraag aan bod of en op welke wijze de provincies bereid zijn in een dergelijk kennissysteem te participeren.

Friesland

Een eenvoudige website met informatie over contactpersonen met een te archiveren periodieke nieuwsbrief heeft de voorkeur.

Groningen

Er is geen behoefte aan een kennissysteem specifiek voor de Nationale Landschappen. Men maakt weinig gebruik van digitale diensten zoals websites; voor actuele en betrouwbare informatie werkt de telefoon meestal beter. Toch bestaat er behoefte aan kennis over:

- Er is wel behoefte aan ontsluiting van contactpersonen waar je moet zijn voor informatie. Wie doet bijvoorbeeld wat bij LNV met betrekking tot de Nationale Landschappen? Ook een overzicht van contactpersonen bij andere Nationale Landschappen kan handig zijn.
- Verder is er wel behoefte aan procesbegeleiding en dan vooral aan middelen om dit te financieren. Door bezuinigingen bij DLG is hier structureel minder geld voor beschikbaar.
- Met het oog op het kunnen volgen van veranderingen in het landschap is men bezig met het nadenken over een systeem voor monitoring van het landschap. Dit gebeurt overigens al in Middag-Humsterland waar sloten via luchtfoto's in de gaten worden gehouden.
- Er is met betrekking tot het Nationale Landschap wel behoefte aan inzicht in instrumenten en financiering.

Groningen is bereid om in een dergelijk systeem gericht op het uitwisselen van ervaringen en het delen van kennis door het beschikbaar stellen van hun kennis. De provincie gaat niet meebetalen aan het opzetten van een systeem. De nadruk ligt op uitvoering in het veld.

Drenthe

In Drenthe is het Nationaal Landschap tevens Nationaal Park. De gebiedsvisie ligt klaar en men wil graag aan de slag met de uitvoering van projecten. Op dit moment is er geen behoefte aan een kennissysteem in wat voor vorm dan ook.

Overijssel

De provincie Overijssel is geïnteresseerd in een kennissysteem voor de Nationale Landschappen. Op een aantal onderdelen bestaat er behoefte aan informatie.

- Netwerkinformatie; bij wie moet je zijn met welke vragen. Bij LNV, maar ook in andere Nationale Landschappen (leren van elkaar).
- Waar is welke kennis te vinden? Geen overzicht van wat er allemaal beschikbaar is bij bijvoorbeeld instituten en adviesbureaus.

- Men heeft behoefte aan ondersteuning op diverse terreinen. Kan LNV hier een bijdrage aan leveren door experts beschikbaar te stellen die advies kunnen geven?
- Er wordt voor Noordoost-Twente nagedacht over een systeem voor monitoring van de landschappelijke kwaliteiten. Er is een zorgplan voor Noordoost-Twente waar landschapselementen worden onderhouden. Wat er precies gebeurt wordt niet bijgehouden. Behoeft aan een monitor waarmee men kan laten zien wat er precies is gebeurd met middelen.
- Zeer geïnteresseerd in hoe er met innovatieve instrumenten een beter beeld kan worden verkregen van de meerwaarde van een Nationaal Landschap. Hierbij moeten economie en landschap gekoppeld worden (Groene Diensten).
- Ondersteuning bij ICT en e-government.

Over eventuele participatie in een kennissysteem in welke rol dan ook valt moeilijk vooraf te bepalen.

Gelderland

Bij de provincie Gelderland is interesse in een kennissysteem voor de Nationale Landschappen. Op de volgende onderdelen is er behoefte aan kennis:

- Monitoring van landschapskwaliteit. Wat is er beschikbaar en bekend? Wat is er mogelijk en wat kost het?
- Wat is er mogelijk op het gebied van innovatieve instrumenten en regelingen?
- Informatie over wie doet wat en waar (netwerk).
- Naast kennis via website ook graag de mogelijkheid voor het inhuren van externe expertise voor advies.
- Behoeft aan uitwisseling van kennis met andere NL; ook intern in de provincie.

Bereid tot medewerking van een systeem waarin kennisdelen centraal staat. Het meefinancieren zal niet direct tot de mogelijkheden behoren.

Noord-Brabant

In Noord-Brabant is er interesse in een eenvoudige website met informatie over contactpersonen en een nieuwsbrief. Ook is er behoefte aan periodieke bijeenkomsten voor alle projectleiders om kennis te delen en zo van elkaar te kunnen leren. Er is behoefte aan kennis op de volgende onderdelen:

- Monitoring. Behoeft aan een heldere en beperkte set van indicatoren waarmee eenvoudig de landschapskwaliteiten in de tijd kunnen worden gevolgd.
- Aandacht voor het neerzetten van een eigen identiteit van een Nationaal Landschap. Streekeigen cultuur in brede zin en streekeigen producten. Wat kunnen we van anderen (in Europa) leren op dit gebied.

Zeeland

In Zeeland ziet men niet veel perspectief in de ontwikkeling van een (nieuw) kennissysteem voor de Nationale Landschappen. Organiseer de bestaande kennis en websites op een goede wijze. Over het algemeen is er weinig tijd om websites door te nemen; bellen gaat veelal sneller en levert actuele informatie. Toch heeft men op onderdelen wel behoefte aan informatie:

- Leren van elkaar is interessant
- Nieuwsbrieven zijn de moeite waard
- Contactpersonen noemen (bij wie moet ik zijn voor?)

Medefinanciering van een kennissysteem ziet men niet zitten; dit is een taak van het rijk. Wel is men eventueel bereid om in een redactierol de kennis over stand van zaken en ontwikkelingen up-to-date te houden vanuit Zeeland.

Limburg

Website als kennissysteem ziet men niet zitten in Limburg. De informatie op een site loopt altijd achter de feiten aan. Wel kan men zich goed voorstellen dat uitwisseling van kennis en tips voor andere NL handig kan zijn. Op een aantal onderdelen is er wel behoefte aan kennis en/of ondersteuning:

- Wat is er mogelijk op het gebied van innovatieve instrumenten en regelingen zoals de verhandelbare ontwikkelingsrechten (rood voor groen) voor agrarische erven, het mee laten betalen van bezoekers (visitor pay back)?
- Wat zijn de gevolgen van het afschaffen van de Wet Openlucht Recreatie (WOR) voor Nationale Landschappen? Mogelijke effecten op Groene Diensten?
- Informatie over recreatie en toerisme.
- Behoeftte aan een kader voor de landschappelijke kernkwaliteiten; een zekere wetenschappelijke onderbouwing van de ambities.

Noord-Holland

In Noord-Holland is men geïnteresseerd in een kennissysteem als dat er vooral op gericht is om ervaringen te kunnen delen en kennis te kunnen uitwisselen. Een website die deze mogelijkheden biedt is echter niet voldoende. Deze website zou in combinatie met contactdagen en een (digitale) nieuwsbrief een goede ondersteuning aan de verdere ontwikkeling van de Nationale Landschappen kunnen bieden. Er is vanuit het Nationaal Landschap Laag Holland ook behoefte aan kennis over:

- Weidevogelbeheer. Hoe kan er een beheerspakket worden samengesteld waarmee de weidevogels beter beschermd worden? En hoe kan er een gedragscode hierover tussen boer en Nationaal Landschap worden bereikt? Hoe kan in de toekomst bepaald worden of het werkt?
- Wat zijn de plussen en minnen van participeren in INTERREG verband?
- Hoe werken vraag en aanbod bij publiekprivate samenwerking (pps)?
- Kennisuitwisseling tussen Nationale Landschappen.

De provincie is bereid mee te werken met een systeem zoals in het interview aangegeven en gericht op het delen van ervaringen en kennis. Het participeren zal vooral bestaan uit het aanleveren van gegevens. Financiële ondersteuning is niet aan de orde; de provincie werkt ook al aan een eigen website voor het Nationale Landschap Laag Holland.

Groene Hart

Het Nationaal Landschap Groene Hart is een van de projecten in het rijksprogramma voor het Groene Hart zoals aangekondigd in de Nota Ruimte. Er lopen allerlei ontwikkelingen (zie verslag van het gesprek in bijlage 1) waarin onder andere de 'Atlas van het Groene Hart' voorkomt. Het Groene Hart krijgt vanuit het rijksprogramma een eigen website met diverse informatie. Er is vanuit het Nationaal Landschap Groene Hart geen behoefte aan een specifiek kennissysteem.

4 Conclusies

Dit hoofdstuk presenteert kort de conclusies over achtereenvolgens de succes-en faalfactoren van bestaande kennissystemen, de stand van zaken in de Nationale Landschappen en het draagvlak voor een (nieuw) kennissysteem voor de categorie van de Nationale Landschappen.

4.1 Conclusies over succes-en faalfactoren

Uit de beschreven kennissystemen in hoofdstuk 2 komen een aantal succes-en faalfactoren naar voren:

- Goed informatiemodel (voor het ontsluiten van gegevens) is essentieel
- Hanteer een groeimodel (begin eenvoudig)
- Begin simpel maar wel vanuit een duidelijk beschreven groter perspectief
- Continuïteit in financiële middelen voor ontwikkeling
- Draagvlak bij bronhouders van gegevens voor het kennissysteem
- Goede communicatie (communicatieplan)
- Doelgroep en doelstelling moeten helder zijn en met elkaar in evenwicht
- Website dient een voor de doelgroep heldere en herkenbare structuur te hebben (dit moet getest worden)
- De achterliggende beleidslijn moet scherp zijn, inclusief eventuele financiële aspecten
- Goed communicatieplan met goede acties
- Links naar andere aangrenzende websites voor meer informatie
- Heldere mogelijkheid voor reacties en vragen (mail, telefoon)
- Voorbeelden zijn belangrijk; in dit geval voorbeelden van OLS laten zien
- Bestaande kennis dient beter ontsloten te worden
- Kennisinstellingen en gebiedsactoren dienen beter en intensiever met elkaar te communiceren

4.2 Stand van zaken in de Nationale Landschappen

In hoofdstuk 3 staan de bevindingen van de gesprekken met de provincies beschreven. Hier komen conclusies naar voren die in drie rubrieken zijn onderverdeeld: stand van zaken in de Nationale Landschappen, belangrijke aandachtspunten vanuit de provincies en vragen aan het rijk. Allereerst de conclusies over de stand van zaken:

- Er is een hoge mate van variatie in de stand van zaken met betrekking tot de gebieden die in de Nota Ruimte als Nationaal Landschap zijn aangewezen. De variatie uit zich in verschillen in beleidsgeschiedenis, draagvlak, problemen, kansen en de koppeling met huidig ander beleid van rijk en provincie.

Aandachtspunten vanuit de provincies:

- Randvoorwaarden en uitvoeringsbepalingen van de Nationale Landschappen moeten zoveel mogelijk aansluiten bij het bestaande instrumentarium en de organisatie van het Gebiedsgerichte Beleid
- Randvoorwaarden en uitvoeringsbepalingen van de Nationale Landschappen moeten geen zware extra beperkingen of belemmeringen opleveren ten opzichte van het huidige beleid
- De meerwaarde van de Nationale Landschappen (ten opzichte van niet Nationaal Landschap) moet helder zijn
- Voor het opstellen van de gebiedsvisies voor de Nationale Landschappen moet vooral uitgegaan worden van bestaande visies en plannen voor de gebieden
- Strategie van ‘denken en doen’ toepassen; goede initiatieven moeten direct kunnen gaan lopen terwijl er verder wordt nagedacht over andere en lange termijn plannen en projecten

Vragen aan het rijk over de Nationale Landschappen (zie paragraaf 3.2):

Praktische uitvoering

- Gebiedsvisies (eisen)
- Terminologie (eenduidig maken; vb. wat is precies behoud door ontwikkeling)
- Begrenzungen (flexibiliteit)

Kennisbehoefte

- Kennis over natuur en landschap
- Proces en organisatie
- Instrumenten en financiering
- Overig

Concluderend bestaat er bij de provincies vooral behoefte aan:

- Kennis en ervaring met andere Nationale Landschappen uitwisselen;
- Overzicht van waar men moet zijn met vragen over rijksbeleid en instrumentatie;
- Kennis van monitoring.

Op verzoek van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Raad voor het Landelijk Gebied een advies opgesteld over de realisatie van Nationale landschappen. In het advies met als titel ‘Nationale Landschappen: vaste koers en

lange adem' (2005) komt de RLG tot een vergelijkbare aanbeveling voor wat betreft de belangrijkste behoeften aan kennis. De studie van de RLG heeft grotendeels parallel in de tijd gelopen met deze studie; de accenten waren echter verschillend: de RLG ging vooral in op de realisatie van de Nationale Landschappen als beleidscategorie terwijl in deze studie de stand van zaken en de kennisbehoefte binnen de Nationale Landschappen centraal stond.

4.3 Draagvlak voor een kennissysteem Nationale Landschappen

In paragraaf 3.3. is per provincie aangegeven hoe men aankijkt tegen een kennissysteem (in welke vorm dan ook). Om de verschillende meningen hierover helder op een rij te zetten is in tabel 2 een samenvatting gegeven.

Tabel 2: Overzicht van de opvattingen per provincie over een kennissysteem voor de Nationale Landschappen (+ betekent in meer of mindere mate behoefte aan; - betekent geen behoefte aan; O betekent neutraal). * = Kennissysteem is een ruim begrip; hier wordt bedoeld een kennissysteem in welke vorm dan ook: website, nieuwsbrief, etc.

	Behoefte aan kennis	Kennissysteem* voor de NL	Participatie in kennissysteem
Friesland	+	+	O
Groningen	+	O	O
Drenthe	-	-	-
Overijssel	+	+	+
Gelderland	+	+	+
Noord-Holland	+	+	+
Groene Hart	-	-	-
Zeeland	+	O	O
Noord-Brabant	+	+	O
Limburg	+	O	O

Uit tabel 2 kunnen we opmaken dat de 5 van 10 provincies of Nationale Landschappen wel iets zien in een kennissysteem. De definitie van 'kennissysteem' is hierbij echter wel essentieel. Men heeft vooral behoefte aan een manier om elkaar te kunnen vinden via een kennis-netwerk (of contactpersoon) en een nieuwsbrief; aangevuld met een eenvoudige website. Opvallend is wel dat er bij vrijwel alle provincies behoefte bestaat aan een of andere vorm van kennis (en in sommige gevallen ook ondersteuning; bijvoorbeeld in de vorm van de financiering van een gebiedscoördinator). Ook bij de participatie is er draagvlak om kennis te delen via een kennissysteem (en niet in financiële zin).

Met inachtneming van alle opmerkingen en kanttekeningen die in de verschillende gesprekken door de provincies zijn gedaan kunnen we drie strategieën beschrijven die zicht geven op de vraag: 'Hoe nu verder'.

Deze opties zijn:

- 1 Geen kennissysteem ontwikkelen
- 2 Opstarten met een (tijdelijk) bescheiden systeem (website) met netwerkinformatie en veel links naar andere bestaande kennis-systemen en een doorkijk naar een verdere ontwikkeling (nader uitwerken ism de provincies). Ook kan de website als een archief voor de Nationale Landschappen functioneren; vragen die zijn opgelost, nieuwsbrieven, handige tips, successen, etc.
- 3 Opstarten van een nieuw (omvangrijk) kennissysteem voor de Nationale Landschappen

Er zijn natuurlijk meer varianten denkbaar, ook varianten die onderdelen van de bovenstaande opties combineren.

Gezien de informatie die uit de gesprekken met de verschillende provincies naar voren is gekomen lijkt het voor de hand te liggen om eenvoudig en simpel te beginnen. Hierbij past de tweede optie het best.

Het advies luidt dan ook om een start te maken met het opbouwen van een zeer eenvoudige website waarin men kennis en ervaring over de Nationale Landschappen kan delen en waar een overzicht van contactpersonen bij LNV en VROM is opgenomen. Tevens verdient het aanbeveling om door middel van links informatie beschikbaar te stellen over landschap en landschapsmonitoring. De website zou gekoppeld kunnen worden aan een tweemaandelijks nieuwsbrief waarvan de edities online op de site gearchiveerd worden.

Literatuur

E.A. van der Grift, W. Nieuwenhuizen en R. Schröder, Het soortenbeleid en de Nationale landschappen, Advies aan RLG, Alterra, 2004.

Raad voor het Landelijk Gebied, 2005. Nationale landschappen: vaste koers en lange adem. Advies over de instrumentatie van Nationale landschappen. Publicatie RLG 05/1.

Bijlage 1

In de bijlage zijn de verslagen van de gesprekken met de provincies opgenomen.
Dit zijn achtereenvolgens:

Friesland

Groningen

Overijssel

Gelderland

Zeeland

Limburg

Noord-Holland

Groene Hart

Algemeen beleid provincie Friesland

Er wordt gewerkt aan een nieuw Streekplan dat in 2006 definitief door PS moet worden vastgelegd. Via de website van de provincie (www.fryslan.nl) kan de voortgang gevolgd worden. Er is ook een nieuwsbrief beschikbaar. Enkele jaren geleden heeft Friesland het gebiedsgerichte beleid opnieuw opgezet. De provincie is verdeeld in 6 gebieden. In elk gebied is er een projectbureau en een gebiedsplatform actief. Het projectbureau bestaat uit een gebiedscoördinator, een projectenverwerper en een office manager. Aanvragen voor projecten kunnen worden ingediend bij deze projectbureaus. Via de site www.plattelansprojecten.nl kan informatie over het aanvragen van projecten worden bekeken. Naast het projectbureau is er in elk gebied ook een gebiedsplatform. In dit gebiedsplatform hebben bestuurders van gemeenten, provincie, waterschap en inwoners van het gebied zitting. Het gebiedsplatform komt 6 keer per jaar bijeen om advies te geven over de aangevraagde projecten.

Beleidsgeschiedenis en ontwikkelingen van de Nationale Landschappen

Westergo

Veel weerstand in de streek, vooral vanuit Harlingen.. Op de vraag of er vanuit de kwaliteiten die beschreven zijn een ontwikkelingsplan gemaakt zou kunnen worden, rekening houdend met de kernkwaliteiten, is vrij afwijzend gereageerd aangezien er erg weinig draagvlak in de streek aanwezig is. Of de bundelingsgebieden er wel of niet uitgehouden zouden moeten worden bleven de meningen verdeeld. Bij de kamerbehandeling van de Nota Ruimte is duidelijk geworden dat Westergo zal afvallen als Nationaal Landschap.

Zuidwest Friesland/Gaasterland

Gewend aan het WCL-beleid, is de streek niet bijvoorbeeld afwijzend. Bosk en Greide wil wel eerst meer weten over de plussen en de minnen. Ook in het gebiedsplatform Zuid west Fryslân is meer informatie gevraagd. De doelen van de Nationale Landschappen passen op zich wel weer bij de experiment benadering voor de invulling van de EHS.

Friese Wouden

Er wordt gewerkt aan een gebiedscontract door de verenigde boerencoöperaties van de Noordelijke Friese Wouden over natuur- en landschapsdoelen voor dit gebied met LNV. Via de heer van der Lubbe is LNV Noord hierbij betrokken. Ook veel andere partijen zijn hierbij betrokken en er is een groot draagvlak in de streek. De begrenzing van het gebied voorvoor men graag een gebiedscontract wil is ruim twee maal groter dan de oppervlakte aan NL dat hier door het rijk is toebedacht. Binnen een beperkter gebied van het Landschapsgebiedsplan kunnen boeren momenteel nog steeds via Programma Beheer overeenkomsten afsluiten voor het

onderhouden van singels en houtwallen. Dit gebied is ongeveer 40% groter dan het beoogde Nationale Landschap. Vooral vanuit de inhoudelijke benadering, namelijk uitgaan van de aanwezigheid van de kernkwaliteiten, zou een voorstel voor een aangepaste ruimere begrenzing hopelijk niet op grote weerstand hoeven te stuiten bij LNV. Als de provincie met een goed onderbouwd verhaal komt in relatie tot het gebiedscontract en de kernkwaliteiten centraal stelt “moeten we daar wel uit kunnen komen” was de houding van LNV Noord. De te behalen doelen moeten centraal staan.

Opmerkingen over de Nationale Landschappen

Van de in de provincie aangewezen drie Nationale Landschappen voorziet men de grootste problemen in Westergo. Er is in dit gebied helemaal geen draagvlak voor een Nationaal Landschap. Bij de andere twee landschappen is er wel draagvlak; ook vanuit het verleden.

De provincie gaat ervan uit de Nationale Landschappen goed aansluiten bij het gebiedsgerichte beleid van de provincie. Ook de organisatie-vorm voor de Nationale Landschappen moet goed passen bij de structuur die er nu al ligt.

Verder vraagt men zich af wat precies de randvoorwaarden zullen zijn in de Nationale Landschappen. In algemene termen staat dit wel beschreven in de Nota Ruimte; maar wat houden de gebruikte termen nu precies in? En komen er nog andere, aanvullende eisen?

Vragen over de Nationale Landschappen

Er zijn een aantal verschillende vragen tijdens het gesprek naar boven gekomen over de Nationale Landschappen:

- Interpretatie van de terminologie rondom de NL en de NR. Komt hier nog meer duidelijkheid over? Wat is precies behoud door ontwikkeling mbt de NL?
- Wat zijn de doelen en beperkingen binnen de NL? Is het dat wat er in de NR staat? Of komen er nog aanvullingen?
- Vragen rondom de definitieve begrenzingen van de Nationale Landschappen?
- Verdeling van de beschikbare middelen?
- Blijft het migratie-saldo nul overeind?

Kennissysteem NL

Een eenvoudig systeem met ‘LNV-gecertificeerde’ berichtgeving over de Nationale Landschappen is zeer welkom. Nieuws vanuit LNV over besluiten en afspraken rondom de Nationale Landschappen. Ook een component gericht op kennisuitwisseling is interessant.

Project Kennissysteem Nationale Landschappen

Gesprek met provincie Groningen, 14 december 2004

Aanwezig: Sonja van der Graaf, Afdeling Landelijk Gebied en Fenneke van der Schuur, Afdeling Landinrichting en Water. Wim Nieuwenhuizen en Arjan Koomen (Alterra)

Beleidsgeschiedenis

- In het Streekplan van de provincie Groningen was Middag Humsterland als gebied aangegeven waar landbouw en landschap in samenhang uitgewerkt moesten worden. Vanaf 1992 is hieraan gewerkt en is er een casco-kaart van het landschap gemaakt (relief, cultuurhistorie, water).
- Vanaf 1992 is in het gebied gewerkt aan draagvlak voor het bestaande landschap door de provincie ism gemeenten en lokale groeperingen.
- In 1998 is er een convenant getekend (voor 10 jaar) over een inrichtingsplan voor het gebied. Brede samenwerking tussen 9 partijen: LNV-Noord, gemeenten, milieufederatie, commissie Dorpsbelangen en agrarische natuurverenigingen. Alles is op basis van vrijwilligheid tot stand gekomen.
- Er is een uitvoeringscoördinator (DLG) die in het gebied woont en die in het kader van de landinrichting werkzaam is.
- In het Zuidwesterkwartier is er een samenwerking tussen 4 gemeenten (Leek, Marum, Zuidhorn, Groottegest) opgezet. Dit is de stuurgroep voor regio West (ihkv POP). Ruim 3 jaar geleden is er landschappelijk raamwerk gemaakt met als doel het behoud van het landschap (elzensingels en verkaveling).
- Over het gebied van de Drentse Aa is weinig meer ihkv Nationaal Landschap in Groningen bekend dan dat het gebied voor een klein deel doorloopt in Groningen. Dit moet wel ihkv het Nationaal Landschap als geheel (Drenthe) meegenomen worden omdat het een onlosmakelijk deel is van het gebied (hydrologisch en landschappelijk).

Stand van zaken en ontwikkelingen in de Nationale Landschappen

Algemeen

- Uitgangspunt in MH van GS is dat Nationaal Landschap geen extra beperkingen moet opleveren; meerwaarde van de status NL moet helder zijn.
- Nationaal Landschap moet aansluiten bij het Gebiedsgerichte beleid van de provincie.
- MH is voorloper in het gebiedsgerichte beleid. Deze aanpak wordt wel als basis gezien voor gebieden in de rest van de provincie.

Zuidwesterkwartier (ZWK)

- Groningen vraagt zich af of ZWK geen onderdeel moet vormen van het Nationaal Landschap dat voor het grootste gedeelte in Friesland ligt.

- In ZWK zijn de houtsingels een belangrijke hoofdstructuur in het landschap. Er is een regeling voor onderhoud in het gebied.
- In ZWK zijn houtsingels beschermd. Bij aanvraag van de kap van een singel wordt deze door een gebiedscommissie bekeken (soms ook ter plekke in het veld). In deze commissie zitten vertegenwoordigers van de agrariers, provincie, gemeenten. Gemeente neemt het uiteindelijke besluit. Deze werkwijze zorgt voor draagvlak in het gebied.
- Gemeenten werken met een 'optopping' van bouwkavels voor de financiering van het landschapsbeheer in ZWK.

Middag-Humsterland (MH)

- Provincie heeft gekozen voor procesmatige aanpak op basis van vrijwilligheid. Niet van tevoren alles vastleggen op kwantitatieve doelen.
- DLG (of LASER) gaat (te) ver in detaillering van contracten en regelingen.
- In MH worden projecten opgezet. Voor landinrichting geldt dat iemand van DLG projectcoördinator is, maar omdat het geen wettelijke landinrichting is wordt er door DLG geen procesbegeleiding gegeven. Provincie wil graag procesbegeleiding vanuit DLG. Vooral na de reorganisatie van DLG is deze ondersteuning weg. Door krimp in de provincie is er geen tijd voor procesbegeleiding.
- Er zijn twee commissies voor MH actief: een bestuurlijke en een ambtelijke.
- Provincie doet weinig aan organiseren of zichtbaar maken van indirecte baten uit recreatie.
- Maken wel gebruik van platform groene diensten.
- Belang van gemeenten is recreatief gebruik van het gebied. Aanleg van fiets- en wandelpaden.
- Boeren willen alleen via kavelruil meewerken aan recreatieve voorzieningen zoals fiets- en wandelpaden. Dus geen erfdiensbaarheid.
- Provincie heeft kaarten gemaakt vanuit veldinventarisaties en AHN. Deze zijn in waarden omgezet. Bij de vertaling naar bescherming en het maken van keuzes zijn veldbezoeken gemaakt, samen met boeren.
- Sloten (breedte, profiel en vormen) zijn nu vastgelegd in bestemmingsplannen.
- Voorbeelden in uitvoering. Wanneer mag je wel of niet een sloot dempen. Hier is een protocol voor. Ambtelijke gebiedscommissie geeft advies; gemeente neemt het uiteindelijke besluit.
- Voor handhaving van sloten en waterlopen worden jaarlijks luchtfoto's gemaakt. Hierbij hanteert men de opname uit 1999 als referentie.
- Met de subsidie voor het gebiedsgerichte beleid (SGB) worden wierden hersteld.
- Er is nu discussie over vergoedingen voor opbrengstderving omdat schaalvergroting van de landbouw maar beperkt mogelijk is. Waarom wel in veenweide-gebieden en niet in MH?
- Er is nu geen monitoringssysteem voor landschappelijke kwaliteit.

- Nu nog geen monitoring van kernkwaliteiten. Uitvoering van aanplanting wordt door landschapsbeheer Groningen gedaan.
- Er is voor MH wel het een en ander gedaan aan monitoring, bijvoorbeeld oude dijken met profielen zijn vastgelegd.
- Kernkwaliteiten zijn in MH in andere termen vastgelegd dan in de Nota Ruimte.
- Provincie gaat notitie schrijven over voorwaarden voor de Nationale Landschappen. Ze willen dan wel kunnen inschatten wat de baten zijn vanuit LNV.

Algemene vragen en kennisbehoefte over de Nationale Landschappen

Algemene vragen (richting LNV)

- De vraag is hoe de uiteindelijke begrenzing tot stand komt? De belangrijkste vraag voor de provincie is hierbij wat de begrenzing van MH moet worden, moet het groter worden dan het huidige convenantsgebied?
- Veel vragen voor LNV, wat willen ze, hoe vrijblijvend is het, wie bepaald uiteindelijk de begrenzing, wat is de invloed van het rijk daarop?
- Voor provincie wordt het aanvaarden van de Nationale Landschappen afgewogen in een soort kosten-batenanalyse. Wat voor opgaven legt het Rijk op in de Nationale Landschappen?
- Terminologie van de provincies komt niet overeen met termen uit Nota Ruimte. Dat is lastig bij indienen projecten uit het uitvoeringsprogramma in het kader van de Nationale Landschappen. Zonder juiste terminologie worden deze projecten niet door LNV gehonoreerd. Hoe los je dit op?
- Vraag van de provincie is of er ook een *niet* aaneengesloten gebied als Nationaal Landschap opgevoerd mag worden (bijvoorbeeld bebouwing met contour eruit laten?)
- Wat kunnen ze nog voor geld verwachten voor gebieden buiten de Nationale Landschappen?
- Kwantitatief maken van kernkwaliteiten moet in samenwerking met de provincies gedaan worden.
- Vraag aan LNV is hoe ze de kernkwaliteiten gaan toetsen. Provincie zou ruimte willen om de toetsing kwantitatief te maken.
- Hoe kan je systeem voor groene en blauwe diensten compenseren?
- Het ontbreekt bij LNV aan inzicht in beheerskosten per Nationale Landschappen, dus hoe wordt het geld dan verdeeld?
- Ander probleem is langdurige financiering, dus niet specifiek op projecten gebaseerd.
- Voor ILG moeten volgend jaar contracten gemaakt worden. Hoe past het Nationaal Landschap hierin? Het uitvoeringsprogramma van het NL moet hier integraal onderdeel zijn van het ILG, maar hoe dit in de praktijk gaat werken is nog onvoldoende duidelijk.

Kennisbehoefte (Kennissysteem)

- Maken weinig gebruik van digitale diensten zoals websites. Voor actuele en betrouwbare informatie werkt de telefoon beter.
- Wel behoefte aan ontsluiting van contactpersonen waar je moet zijn voor informatie. Wie doet wat bij LNV? Maar ook contactpersonen bij andere Nationale Landschappen.
- Procesbegeleiding
- Monitoring van de kwaliteiten (men is bezig met het nadenken over / opzetten van een systeem voor monitoring)
- Inzicht in instrumenten en financiering

Project Kennissysteem Nationale Landschappen

Gesprek met provincie Overijssel, 15 december 2004

Aanwezig: Jos Wegman, Gerard van Weerd, Bert de Graaf, Remco Kranendonk, Arjan Koomen

Beleidsgeschiedenis

- Noordoost Twente was WCL-gebied en is bekend met het fenomeen gebiedsgericht beleid.
- Per gebied is er een programmaleider (provincie) en een gebiedsmakelaar in het gebied. Nauw samenspel tussen frontoffice en backoffice. Gebiedscommissie stuurt aan. Geen georganiseerd formele uitwisseling tussen gebieden.
- IJsseldelta kent een recentere beleidsgeschiedenis. In de voorloper van de Nota Ruimte (VIJNO) werd het gebied Zwolle-Kampen als netwerkstad aangemerkt. In de Nota Ruimte is dit niet meer het geval. Wel is het gebied als voorbeeldproject ontwikkelingsplanologie (vanuit VROM) aangemerkt. Het Nationale Landschap maakt onderdeel uit van het gebied waar dit project betrekking op heeft.

Stand van zaken en ontwikkelingen in de Nationale Landschappen

Algemeen

- Uitgangspunt is dat de categorie Nationaal Landschap geen extra beperkingen moet opleveren.
- Nationaal Landschap moet aansluiten bij het Gebiedsgerichte beleid en andere ontwikkelingen van de provincie.
- Meerwaarde Nationaal Landschap moet helder zijn; vooral de koppeling tussen economie en landschap kan het draagvlak versterken.

Noordoost Twente

- In het voorjaar van 2004 is er bestuurlijk overleg geweest tussen provincie, gemeenten en waterschap over de kansen die de titel Nationaal Landschap herbergt en hoe daarop in te spelen.
- Er is een notitie gemaakt over wat er in het gebied speelt en welke kansen er liggen; deze is voor inhoudelijk commentaar rondgestuurd naar betrokken partijen.
- De gemeenten waren aanvankelijk actief en positief, daarna zorgelijk over de mogelijke beperkingen (landbouw, bebouwing).
- In november 2004 is er een gebiedsoverleg geweest waarin de kansen weer duidelijk werden gezien en heeft men voorgenomen om het samen onder regie van de provincie op te pakken.
- Er is nu een plan van aanpak geschreven dat nu bij GS ligt en begin 2005 zal worden besproken in de gebiedscommissie.

- De provincie zal in de uitwerking van het plan van aanpak de kernkwaliteiten moeten ontwikkelen op basis waarvan een integraal uitvoeringsprogramma zal moeten worden gemaakt. Hiervoor worden bouwstenen verzameld en wordt gezocht naar ‘verknoping’ met andere programma’s (Reconstructie).
- Verder wacht men af wat er vanuit Den Haag gebeurt in het kader van de Nationale Landschappen.

Ijsseldelta

- Provincie werkt in dit gebied (Zwolle, Kampen en polder Mastenbroek) samen met de gemeenten Zwolle, Kampen, Zwartewaterland en waterschap Groot-Salland (regionale samenwerking).
- In het kader van een voorbeeldproject ontwikkelingsplanologie vanuit VROM wordt ook de samenwerking met het Rijk geregeld (ondersteuning vanuit diverse departementen). Het plan moet eind 2005 gereed zijn.
- In het gebied speelt de uitbreiding van infrastructuur, ruimte voor de rivier (bypass Kampen), verstedelijkingsopgave en recreatie.
- Het Nationale Landschap omvat de polder Mastenbroek en Buitenpolders (o.a. Kampereiland). Voor polder mastenbroek is in samenwerking tussen provincie, gemeente en betrokken ondernemers en bewoners een gebiedsvisie opgesteld. De projectideeën die hierin zijn opgenomen moeten binnenkort tot uitvoering komen. Een dergelijke gebiedsvisie moet ook voor de Buitenpolders tot stand komen waarbij de nadruk zal liggen op de economische ontwikkelingen van de landbouw, ruimte voor de natuur en de cultuurhistorische en toeristische waarden in het gebied.
- De visie voor polder Mastenbroek en de nog te ontwikkelen visie voor de Buitenpolders zullen samen vanuit de provincie het beleidskader vormen voor de Nationale Landschappen. Er komt dus geen aparte visie voor het Nationaal Landschap.

Algemene vragen en kennisbehoefte over de Nationale Landschappen

Algemene vragen (richting LNV)

- Pleidooi voor versimpeling van budgets/regelingen/subsidies (ILG).
- Behoefte aan ondersteuning in het proces (gebiedscoördinatoren), hoe kan dit gefinancierd worden? Heeft het potje voor de Nationale Landschappen hier budget voor?
- Laat de middelen snel beschikbaar komen voor het starten van het gebiedsproces in Noordoost-Twente en het opstellen van de gebiedsvisie. Dit moet eind 2005 klaar zijn. Dan moet er wel in januari gestart kunnen worden. Anders zal dit leiden tot vertraging en het afbrokkelen van draagvlak.

Kennisbehoefte (Kennissysteem)

- Netwerkinformatie; bij wie moet je zijn met welke vragen. Bij LNV, maar ook in andere Nationale Landschappen (leren van elkaar).

- Waar is welke kennis te vinden? Geen overzicht van wat er allemaal beschikbaar is bij bijvoorbeeld instituten en adviesbureaus.
- Men heeft behoefte aan ondersteuning op diverse terreinen. Kan LNV hier een bijdrage aan leveren door experts beschikbaar te stellen die advies kunnen geven?
- Er wordt voor Noordoost-Twente nagedacht over een systeem voor monitoring van de landschappelijke kwaliteiten. Er is een zorgplan voor Noordoost-Twente waar landschapselementen worden onderhouden. Wat er precies gebeurd wordt niet bijgehouden. Behoeftte aan een monitor waarmee men kan laten zien wat er precies is gebeurd met middelen.
- Inhoudelijk gezien heeft men vanuit de Nationale Landschappen behoefte aan een toevoeging van sociaal-economische kennis [leefbaarheid participatie/sociaal-economische schets] aan de gebiedskennis die al bekend is vanuit eerdere gebiedscategorieën.
- Zeer geïnteresseerd in hoe er met innovatieve instrumenten een beter beeld kan worden verkregen van de meerwaarde van een Nationaal Landschap. Hierbij moeten economie en landschap gekoppeld worden (Groene Diensten).
- Behoeftte aan uitwisseling van plannen en inzage in voorbeeldplannen
- Hulp bij ontsluiting van bestanden (basisinformatie, ruimtelijke gegevens), verknoping van kennis over verschillende functies (landschap/natuur met sociaal-economisch)
- kennis over nieuwe ontwikkeling, zoals landbouw en zorg, groene diensten.
- Kennis waarmee scenario's kunnen worden gemaakt, eindplaatjes, in beeld brengen van perspectieven, inkomenseffecten.
- Monitoringsgegevens richting uitvoering van het gebiedsgerichte beleid
- Ondersteuning bij ICT en e-government (benutten bij het vergroten van draagvlak, burgerparticipatie).
- Behoeftte aan werkafspraken met kenniscentra, bijvoorbeeld Alterra. Overzicht van beschikbare kennis, nieuwe onderzoeksrapporten heeft de provincie niet.

Project Kennissysteem Nationale Landschappen

Gesprek met provincie Gelderland, 15 december 2004

Aanwezig: Marianne van der Veen, Marianne Firet, Paul Smit, Remco Kranendonk, Arjan Koomen

Beleidsgeschiedenis

In Gelderland zijn in totaal 7 verschillende Nationale Landschappen aangewezen. Sommige daarvan hebben een verleden als WCL-gebied zoals Winterswijk, de Graafschap en de Veluwe. Verder hebben de meeste gebieden op de een of andere manier een geschiedenis in het gebiedsgerichte beleid van de provincie Gelderland. Als gevolg van drukte met het nieuwe Streekplan en de Reconstructie Zandgebieden is er nog weinig aan de Nationale Landschappen gedaan. Vanaf januari 2005 gaat men hiermee aan de slag. Hoe voortvarend men dit oppakt hangt mede af van de aansturing en de mogelijkheden die vanuit LNV beschikbaar komen.

- Gebieden kennen streekcommissies. Hierbinnen zijn gemeenten en andere actoren actief. In het streekplan wordt juist met wgr-regio's (andere grenzen en actoren) gewerkt. Geen goede afstemming.
- Provincie wil meer verantwoordelijkheden bij de gemeente neerleggen. Landschap op bestuurlijke agenda zien te krijgen.

Stand van zaken en ontwikkelingen in de Nationale Landschappen

Algemeen

- Uitgangspunt is dat de categorie Nationaal Landschap geen extra beperkingen moet opleveren; meerwaarde moet duidelijk zijn.
- Er is sprake van 'plannen- moeheid' in sommige gebieden. Men zit niet te wachten op alweer een nieuwe beleidscategorie. Communicatie is van belang: ontwikkelingen als kans neerzetten.
- Voor de Nationale Landschappen die maar voor een klein gedeelte in Gelderland liggen laat de provincie het initiatief aan de andere provincie (dit geldt voor Nieuwe Hollandse Waterlinie en Arkemheen)
- Meer vanuit landschap naar de gebieden kijken
- In het nieuwe streekplan zijn de landschappelijke kernkwaliteiten benoemd
- Plan van aanpak wordt voorbereid

Rivierenland (inclusief Gelderse Poort)

- Er is sprake van een probleem in draagvlak in dit gebied.
- In 2000/2001 is er een experiment geweest in het Westelijke Rivierengebied voor het ruimtelijke beleid. Hierbij waren vooral gemeenten en waterschappen betrokken. Het proces stond hier voorop.
- Er is een streekcommissie in het gebied.
- Begrenzing is merkwaardig, vooral het feit dat Langbroekwetering en een deel van de Utrechtse Heuvelrug in het gebied zijn opgenomen.

Winterswijk

- Geen draagvlak onder de agrariërs in het gebied. De GLTO heeft in een brief aan de provincie laten weten niets te zien in een Nationaal Landschap. Deze reactie is ingegeven vanuit het idee dat een Nationaal Landschap belemmerend zal werken voor de agrarische sector.
- Er is nog een oude WCL-overlegstructuur aanwezig in het gebied. Blijkbaar worden er nog steeds projecten uitgevoerd. Wellicht is dit kansrijk om op verder te borduren.

Graafschap

- Er is een streekcommissie actief.
- Informatie uit gesprek Remco met Jurrien.

Veluwe

- Gebied zit een Nationaal Landschap wel zitten.
- Discussie over de begrenzing.
- Streekcommissie (Veluwe-commissie) is actief.
- Er loopt een traject om de Veluwe als werelderfgoed-gebied op te voeren

Algemene vragen en kennisbehoefte over de Nationale Landschappen

Algemene vragen (richting LNV)

- Operationeel kader: waarom lukt het niet het beleid in het landschap volledig tot zijn recht te laten komen? Operationaliseren van strategische kernkwaliteiten
- Er is op bestuurlijk/politiek niveau (met name gemeenten) te weinig draagvlak voor landschap. Wat kunnen we hieraan doen?
- Wanneer is iets staatssteun (regeling/subsidie)? Kan LNV hier heldere randvoorwaarden voor geven?
- Hoe organiseer je PPS?
- Werken volgens het principe van denken en doen. Goede initiatieven direct omzetten in projecten (vanaf 2005)?
- Waarom is veenweide wel een probleemgebied voor de landbouw en waarom de kleinschalige zandgebieden niet?
- Houdt regelingen simpel en toegankelijk.

Kennisbehoefte (Kennissysteem)

- Monitoring van landschapskwaliteit. Wat is er beschikbaar en bekend? Wat is er mogelijk en wat kost het? Behoefte aan monitorsysteem.
- Wat is er mogelijk op het gebied van innovatieve instrumenten en regelingen?
- Informatie over wie doet wat en waar (netwerk).
- Naast kennis via website ook graag de mogelijkheid voor het inhuren van externe expertise voor advies.

- Uitwisseling is er al, maar er is behoefte aan organisatiestructuur: netwerk, contacten (deskundigen) en ideeën
- Op nieuwe thema's, bijvoorbeeld groenblauwe diensten is behoefte aan kennis over financieringsvormen, sturingsvormen en organisatievormen
- Behoefte aan uitwisseling van kennis met andere NL; ook intern in de provincie: signaleren van gemeenschappelijke knelpunten.
- Faciliterende rol rijk: bijdragen aan het bevorderen van deskundigheid van gemeenten en opzetten van ontwerpstudio's (leren, innoveren)
- Rol van communicatie is belangrijk bij nieuwe gebiedscategorieën en bij gebiedsprocessen in het algemeen
- Gelderland ziet een kennissysteem wel zitten (website is nuttig)

Gesprek over Nationale Landschappen – provincie Zeeland
B. Bouwman, J. Verwegen, T. Westerhof (trekker NL), A. Koomen
13 januari 2005

Algemeen beleid provincie Zeeland

Er wordt gewerkt aan het Omgevingsplan Zeeland dat integraal de visie op de ruimtelijke kwaliteit tot 2020 beschrijft. Dit omgevingsplan vervangt het Streekplan (1997), Samen Slim met Water (2000) en Groen Licht (2000). De kaders voor het omgevingsplan zijn inmiddels op papier gezet. Medio 2005 is het eerste concept gereed; het definitieve plan moet medio 2006 gereed zijn.

Beleidsgeschiedenis van de Nationale Landschappen

Zak van Beveland

Voormalig WCL-gebied, en hoewel de WCL-regeling is afgelopen lopen initiatieven en projecten nog steeds door in het gebied. De gebiedscommissie is slapende, maar er is nog steeds een gebiedsmakelaar actief die bij de gemeente Borssele is ondergebracht.

Walcheren

Op Walcheren heeft lang een landinrichtingsproject gelopen. Zo lang dat nieuwe inzichten en ontwikkelingen gewenst waren maar geen ruimte kregen omdat het landinrichtingsproject doorliep. Dit heeft in de streek tot enige onvrede geleid. Om die onvrede weg te nemen en tevens vanuit de kustveiligheid verbeteringen door te voeren is het project 'Zwakke schakels' opgezet. Het plan is klaar en de projecten wachten op uitvoering. Geld is op dit moment echter een beperkende factor.

West Zeeuws-Vlaanderen

Er is veel enthousiasme in het gebied voor het landschap. Er lopen dan ook vele projecten in het gebied. Vanuit de provincie loopt het gebiedsproces West Zeeuws-Vlaanderen, waar projecten in uitvoering zijn. Ook speelt hier het project 'Zwakke schakels' net zoals op Walcheren. Vanuit VROM is het een van de gebieden die zijn aangewezen als voorbeeld-project voor ontwikkelingsgerichte planologie. Daarnaast speelt in Cadzand en omgeving nog het voorbeeld-project kwaliteitsimpuls badplaatsen.

Het plan 'Kust in kleuren' is een gebiedsplan met een hoog ambitieniveau (in combinatie met het project 'Zwakke schakels'). Tenslotte speelt PROSES in dit gebied nog een rol.

Ontwikkelingen Nationale Landschappen

In eerste instantie heeft Zeeland de gehele provincie als Nationaal Landschap voorgesteld. Er was tevens veel discussie over de mogelijke beperkingen die deze status met zich mee zou brengen. In de Nota Ruimte is door het rijk niet langer de gehele provincie als Nationaal Landschap voorgesteld maar zijn er drie gebieden overgebleven.

De status van Nationaal Landschap kreeg vanuit de aangewezen gebieden in eerste instantie een negatieve reactie vanwege het feit van het migratiesaldo nul; met name was dat het geval in Zeeuws-Vlaanderen. Vanuit de gebiedscommissie is er een brief met bezwaar tegen het migratiesaldo nul naar VROM gestuurd. Ook heeft de provincie Zeeland namens een gedeputeerde een brief met bezwaar naar VROM gestuurd.

De provincie werkt aan regio-agenda's in samenwerking met provincies. De Nationale Landschappen vormen onderdeel hiervan. Voor de provincie staan de ontwikkeling van het landschap en de economie voorop; ook in de Nationale Landschappen. Verder is men niet van plan nieuwe gebiedsvisies te maken voor de Nationale Landschappen maar bestaande plannen en visies te benutten.

Met de kernkwaliteiten zoals omschreven in de Nota Ruimte kan men in Zeeland globaal uit de voeten. Er is veel kennis over landschap en natuur beschikbaar en dus valt er nog wel wat aan te vullen ten opzichte van de Nationale Landschappen.

Vragen over de Nationale Landschappen

Er zijn een aantal verschillende vragen tijdens het gesprek naar boven gekomen over de Nationale Landschappen:

- Hoe moeten de gebiedsvisies voor de NL eruit gaan zien? Zijn er richtlijnen of kaders? Vorm en inhoud?
- Wat zijn de randvoorwaarden mbt de begrenzingen van een NL?
- Hoe komt men bij de ILG-gelden?
- Wat zijn de mogelijkheden voor mede-financiering? Wat zijn eventueel de regels voor co-financiering? Stapeling van instrumenten en gelden?
- Kan men in sommige gevallen al snel aan de slag; denken en doen?
- Interpretatie van de terminologie rondom de NL en de NR. Komt hier nog meer duidelijkheid over? Wat is precies behoud door ontwikkeling mbt de NL?
- Wat kan er wel en niet in en buiten de NL als straks de middelen bij voorkeur in de NL ingezet zullen worden? Is er dan vanuit het rijk helemaal geen budget meer voor de gebieden buiten de NL?
- Hoe wil het rijk omgaan met de monitoring; tot op welk niveau? Wie betaalt de uitvoering daarvan?
- Wat zijn de doelen en beperkingen binnen de NL? Is het dat wat er in de NR staat? Of komen er nog aanvullingen?

Kennisstelsel NL

- Organiseer het bestaande goed. Niet direct behoefte aan een nieuw systeem. Er is weinig tijd om websites door te nemen. Bellen gaat veelal sneller.
- Leren van elkaar is interessant
- Nieuwsbrieven zijn de moeite waard

- Contactpersonen noemen (bij wie moet ik zijn voor?)
- Medefinanciering van een kennissysteem ziet men niet zitten
- Wel eventueel bereid om in een redactie-rol de kennis up-to-date te houden vanuit Zeeland.

Beleidsgeschiedenis

Het heuvelland heeft een geschiedenis als ROM-gebied en is later ook als proeftuin in het kader van de Kwaliteitsimpuls Landschap opgenomen. Het gebied kent een rijke geschiedenis in het gebiedsgerichte beleid. In 2004 heeft de provincie Limburg een nieuwe uitvoeringsstructuur voor het gebiedsgerichte beleid opgezet en ingevoerd. Het kader van een Nationaal Landschap wordt positief tegemoet getreden maar wordt tevens als paraplu gezien voor alles wat loopt in het heuvelland. Het Nationale Landschap dient zich aan te sluiten bij het gebiedsgerichte beleid in Limburg.

In de nieuwe uitvoeringsstructuur van het gebiedsgerichte beleid ligt de nadruk op de regie-rol van de provincie. De feitelijke uitvoering vindt in de gebieden plaats onder verantwoordelijkheid van een gebiedscommissie. In totaal kent Limburg nu 9 van dergelijke gebiedscommissies. Voorzitter van de commissie is een onafhankelijk persoon van DLG (door de provincie ingehuurd). In een gebiedscommissie zitten in ieder geval vertegenwoordigers van gemeenten, waterschappen en milieu-federaties eventueel aangevuld met andere lokale groeperingen. Een gebiedscommissie maakt elke vier jaar een plan met ambities binnen de randvoorwaarden van rijk en provincie (reconstructie zandgebieden, ruimte voor de rivier, streekplan, etc.). Elk jaar wordt er een plan met concreet uit te voeren projecten opgesteld. Extra ambities of doelen worden gezamenlijk door de gebiedscommissie en de provincie opgesteld. Bij de provincie is voor elk gebied een gebiedsmanager in dienst die een scharnier vormt tussen de gebiedscommissie en de provincie. De gebiedsmanager zet vragen weer uit binnen de provinciale organisatie.

Stand van zaken en ontwikkelingen in de Nationale Landschappen

Algemeen

- Uitgangspunt is dat de categorie Nationaal Landschap geen extra beperkingen moet opleveren; meerwaarde moet duidelijk zijn.
- Nationaal Landschap moet aansluiten bij het gebiedsgerichte beleid en andere ontwikkelingen van de provincie (drielandenpark).
- Pleidooi voor minder Nationale Landschappen.

Heuvelland

- Thema's die spelen zijn internationaal en omvatten een verstedelijkings-opgave in combinatie van het open houden van het centrale gebied. Hierover wordt nagedacht en gewerkt ihkv het Drielandenpark met België en Duitsland. Heuvelland is het Groene Hart van het Drielandenpark.

- Recreatie en tourisme en daarmee samenhangende het recreatieve verkeer (inclusief wandelpaden) spelen een grote rol in het gebied evenals het landschap en de ecologie.
- Graag onderzoekt men de mogelijkheden om natuur mee te koppelen in het Nationale Landschap (verbindingszones en EHS).
- Wat er gebeurt ihkv gebiedsgericht beleid wordt bijgehouden (monitoring).
- Strict contourenbeleid in de kleine kernen in het heuvelland; nu weer ter discussie.
- Begrenzing is nog een probleem. Flexibiliteit in vaststellen grenzen. Als ILG middelen alleen in de NL ingezet kunnen worden dan moet er scherp gekeken worden naar wat er binnen en buiten het NL valt. Begrenzingsen ook bekijken in het licht van de oude rijksbufferzones.
- Er loopt een project Landschapsontwikkeling Zuid-Limburg waarin (cultuurhistorisch) landschapselementen worden benoemd (met Belvedere-subsidie) in de richting van de kernkwaliteiten uit de Nota Ruimte.
- Draagvlak is aanwezig in het gebied.
- Aandacht voor de leefbaarheid in de kleine kernen.

Algemene vragen en kennisbehoefte over de Nationale Landschappen

Algemene vragen (richting LNV)

- Programma SGB 2005 is gereed; nog geen duidelijkheid over geld en instrumenten.
- Zo vroeg mogelijk helderheid over de trits doelen-instrumenten-financien, dan kan men aan de slag.
- Flexibiliteit in de grenzen van een Nationaal Landschap?
- Pleidooi voor versimpeling van budgets/regelingen/subsidies (ILG).

Kennisbehoefte (Kennissysteem)

- Wat is er mogelijk op het gebied van innovatieve instrumenten en regelingen zoals de verhandelbare ontwikkelingsrechten (rood voor groen) voor agrarische erven, het mee laten betalen van bezoekers (visitor pay back)?
- Wat zijn de gevolgen van het afschaffen van de Wet Openlucht Recreatie (WOR) voor Nationale Landschappen? Mogelijke effecten op Groene Diensten?
- Informatie over recreatie en tourisme.
- Behoefte aan een kader voor de landschappelijke kernkwaliteiten; wetenschappelijke onderbouwing van de ambities.
- Website als kennissysteem ziet men niet zitten. Lopen altijd achter de feiten aan. Wel kan men zich goed voorstellen dat uitwisseling van kennis en tips voor andere NL handig kan zijn.

Project Kennissysteem Nationale Landschappen

Gesprek met provincie Noord-Holland, 25 januari 2005

Aanwezig: Geert Meeuwissen, Arjan Koomen

In dit verslag staat vooral het Nationale Landschap Laag Holland centraal. G. Meeuwissen is vanuit de provincie hiervan de projectleider. De andere Nationale Landschappen in Noord-Holland (Stelling van Amsterdam, Nieuwe Hollandse Waterlinie, Groene Hart) komen kort aan bod.

Beleidsgeschiedenis

In het Nationale Landschap Laag Holland functioneert op dit moment het projectbureau Groene Long dat gezien kan worden als een voorloper op het Nationale Landschap. Dit projectbureau kan worden gezien als de opvolger van het WCL-beleid voor Waterland en de task-force veenweidegebieden. Vanuit de problematiek van de veenweide-gebieden staat dit gebied al langer in de aandacht van het beleid. Verbreding van de agrarische activiteiten richting natuur en recreatie moet samengaan met het behoud van dit landschap.

Stand van zaken en ontwikkelingen in de Nationale Landschappen

Algemeen

- In alle Nationale Landschappen in Noord-Holland (die ook soms voor een groot deel in andere provincies liggen) is sprake van draagvlak voor het Nationale Landschap
- Binnen de provincie NH is er intern overleg tussen de projectleiders van de Nationale Landschappen; vooral gericht op de begrenzingen en de ILG-regeling
- Er komen vele sporen samen in het Nationale Landschap: natuurlijke handicaps boeren; ILG; Belvedere; INTERREG; landschap en natuur; weidevogelbeheer

Laag Holland

- Per 1 januari 2005 is zijn het projectbureau Groene Long en het Nationaal Landschap Laag Holland onder 1 noemer gebracht. Gedurende 2005 wordt gewerkt aan de definitieve organisatie van het Nationale Landschap dat per 1 januari 2006 als onafhankelijk rechtspersoon met een externe voorzitter moet functioneren.
- De begrenzing is zo goed als klaar wat de provincie betreft. Er is nog discussie over het toevoegen van het gebied Bergen-Egmond-Schoorl
- Er is veel gedaan aan draagvlak voor het NL; veel presentaties voor onder andere gemeenten in het gebied
- Er loopt een scenario-studie naar de toekomst van het gebied
- Het bouwen van 5000 woningen is geen probleem; onder andere op een cultuurhistorisch verantwoorde manier in de Beemster door de bebouwing aan te passen aan het verkavelingspatroon

- Veel aandacht voor weidevogelbeheer in het gebied; wellicht komt er een apart pakket in ILG specifiek voor Laag Holland met een gedragscode voor boeren

Algemene vragen en kennisbehoefte over de Nationale Landschappen

Algemene vragen (richting LNV)

- Zo vroeg mogelijk helderheid over de trits doelen-instrumenten-financien
- Flexibiliteit in de grenzen van een Nationaal Landschap?
- Inrichting en beheer. Voor beheer is er in 2014 een tekort van 20 miljoen euro! Opbrengsten uit recreatie vangen dit niet op; hoe kan dit worden opgelost?

Kennisbehoefte (Kennissysteem)

- Interactie met andere Nationale Landschappen; leren van elkaar
- PPS; vraag en aanbod?
- Er komen wellicht nog kennisvragen uit de scenario-studie
- Wel of niet meedoen aan INTERREG
- Onderzoek naar beheer van veenweide gericht op weidevogels

Draagvlak Kennissysteem

- Kennisnetwerk voor de Nationale Landschappen
- Website / nieuwsbrief

Project Kennissysteem Nationale Landschappen

Gesprek met Guus van de Hoef (coördinator rijksprogramma voor het Groene Hart vanuit de provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland)

2 februari 2005

Beleidsgeschiedenis (bron: www.groenehart.nl)

Het Groene Hart kent een rijke traditie van beleid. Tot voor kort was het Bestuurlijk Platform Groene Hart actief. Het Bestuurlijk Platform Groene Hart komt voort uit de stuurgroep Groene Hart. Deze werd eind jaren tachtig in het leven geroepen om het ROM-beleid in het Groene Hart vorm te geven. In 1992 bracht de stuurgroep een rapport uit, waarin zij pleitte voor een restrictief (beperkend) beleid en een stimuleringsbeleid voor het Groene Hart. Met het uitbrengen van het rapport was het werk van de stuurgroep feitelijk gereed. De samenwerking tussen de ministeries en de provincies beviel echter dermate goed, dat men besloot deze voort te zetten. Daarom werd in 1996 het Bestuurlijk Platform Groene Hart opgericht. Hierin zitten behalve de ministeries en provincies ook vertegenwoordigers van de gemeenten in het Groene Hart, de waterschappen en de maatschappelijke organisaties ANWB, WLTO, Stichting Natuur en Milieu en de Gezamenlijke Kamers van Koophandel. Het doel van het Bestuurlijk Platform is om samen te werken aan de uitvoering en de vormgeving van het gebiedsgerichte Groene-Hartbeleid onder het motto "Het Groene Hart: rust, ruimte en groen". Het Platform is gericht op overleg en afstemming van het eigen beleid van de organisaties

Het Groene-Hartteam voert het secretariaat van het Bestuurlijk Platform. Daarnaast richt het team zich op de monitoring van de strategische en thematische projecten en het onderzoeken van vraagstukken op het gebied van bijvoorbeeld water, landbouw, cultuurhistorie en recreatie. In het team zitten mensen uit alle organisaties die aan het Bestuurlijk Platform deelnemen. Daarmee wordt een goede samenwerking tussen de partners gestimuleerd en worden signalen uit het gebied vroegtijdig opgevangen. Zo vormen het Bestuurlijk Platform en het Groene-Hartteam een schakelbord in het netwerk van het Groene Hart. Met de komst van het rijksprogramma voor het Groene Hart is het bestuurlijk platform opgeheven.

Vanuit de Nota Ruimte is het Groene Hart aangewezen als een van de vier gebieden waar het de rijksinzet gecoördineerd zal plaatsvinden. Hiervoor is in december 2004 het plan van aanpak voor het rijksprogramma voor het Groene Hart verschenen (zie site LNV). Onderdeel van het rijksprogramma is het Nationaal Landschap Groene Hart. Alle inhoudelijke en procesmatige doelstellingen staan in het plan van aanpak beschreven.

Vanuit de provincies worden de activiteiten met betrekking tot het rijksprogramma gecoördineerd. Minister Veerman van LNV is gebiedsminister voor het rijksprogramma. Het Nationaal Landschap speelt hierin geen grote of voorname rol; het is integraal onderdeel van het grotere kader. In het vervolg van dit verslag zal dan ook vooral ingegaan worden op de stand van zaken en ontwikkelingen rondom het rijksprogramma voor het Groene Hart

Stand van zaken en ontwikkelingen in de Nationale Landschappen

In het kader van de Nota Ruimte voeren nu de betrokken provincies (Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht) de regie over de verdere ontwikkeling van het rijksprogramma. Hiervoor is een programmabureau opgericht (doorstart van het bestuurlijke platform). Vanuit deze nieuwe constructie wordt nu gewerkt aan een plan van aanpak dat zal bestaan uit drie producten:

- Nota/balans over de stand van zaken in het Groene Hart (concept)
- Ontwikkelingsprogramma Groene Hart (inclusief Nationaal Landschap)
- Uitvoeringsplan (najaar 2005)

Na goedkeuring van de diverse betrokken gedeputeerden zal het plan van aanpak ter goedkeuring aan de gebiedsminister (Veerman) worden voorgelegd.

In het Groene Hart is er een sterke betrokkenheid van verschillende actoren. Deze partijen krijgen de kans om mee te denken in het plan van aanpak. Daartoe worden een 5-tal werkplaatsen opgezet. Aanvankelijk nemen de provincies hiertoe het initiatief; vervolgens is het de bedoeling dat de partijen de werkplaatsen zelf gaan overnemen. De 5 werkplaatsen zijn:

- Waterrijk (vervolg op delta-metropool)
- Ruimtelijke en economische ontwikkelingsmogelijkheden
- Toekomst van het landschap
- Investeringsstrategie
- Bestuurlijke samenwerking

Voor elke werkplaats zal een consortium worden opgezet. Resultaten uit deze werkplaatsen zullen door het programmabureau Groene Hart worden verzameld. Het materiaal is input voor het verder vormgeven van het ontwikkelingsprogramma.

De huidige website van het Bestuurlijk Platform Groene Hart zal zeer waarschijnlijk worden overgenomen. Het is de bedoeling om op de site een 'Atlas voor het Groene Hart' op te nemen om de beschikbare kennis te ontsluiten. De atlas kan dan weer fungeren als basis om mee verder te werken. De beoogde kwaliteitszoning in het Groene Hart zal ook een plek in de atlas krijgen.

Algemene vragen en kennisbehoefte over de Nationale Landschappen

Op dit moment spelen er geen vragen met betrekking tot het Groene Hart en/of het rijksprogramma. Er is veel kennis beschikbaar bij de drie betrokken provincies. Ook is er op dit moment weinig behoefte aan een netwerk van personen die werken aan de Nationale Landschappen. Wellicht dat er kennisvragen opkomen vanuit de werkplaatsen en bij de verdere uitwerking van het ontwikkelingsprogramma voor het Groene Hart.

Bijlage 2

Vragenlijst voor de gesprekken met de projectleiders Nationale Landschappen.

Vragenlijst voor gesprekken met provincies over Nationale Landschappen

Inleiding

Algemeen

Naam

Functie

Afdeling

Organisatie

Telefoon

E-mail

Landschapsbeleid

Landschapsbeleid in het verleden

Was dit gebied al onder specifiek beleid voor de komst van de NL

Profiteert men nog van structuren/organisaties die er al waren (bijv. WCL?)

Links met het landschapsbeleid in het heden

Welke rol speelt AVP en het overige gebiedsbeleid

Welke rol speelt de nieuwe WRO

Stand van zaken mbt Nationale Landschappen

Kort overzicht gegevens/ontwikkelingen (inclusief evt. problemen)

Welke plannen zijn er of zijn in de maak

Welke acties lopen er of starten binnenkort

Zijn er al resultaten

Waar ligt de focus voor de plannen/acties

Wie doen er allemaal mee; contacten

Doel(en) van het Nationaal Landschap?

Welke doelen zijn er geformuleerd anders dan al beschreven in de Nota Ruimte?

Proces/organisatie (sturingsfilosofie)

De nieuwe provinciale rol als regisseur

Hoe verloopt de regie-rol van de provincies?

Gebruikt men 'structuren' uit het verleden?

Hoe verloopt de samenwerking?

Hoe organiseert men samenwerking?

Hoe organiseert men de NL?

Draagvlak en beleving

Is er een beeld van het draagvlak binnen het NL?
Wordt hier specifiek aandacht aan besteedt? Zo ja, hoe?

Landschapskwaliteit en monitoring

Verankeren van kwaliteit van plannen

Hoe draagt men zorg voor de kwaliteit van plannen (basiskwaliteit)
Gebruikt men de kernkwaliteiten zoals omschreven door LNV?
Zijn deze kernkwaliteiten voldoende? Hoe anders/beter?
Heeft men (andere) inhoudelijke criteria voor projecten
Worden projecten hierop getoetst
Monitoring beleidsprestaties/ effecten (en afrekenbaarheid)

Instrumentarium

Uitbreiding programma Beheer spec. voor NL?
Convenanten?
Eigen instrumenten?

Financiering

Rijk?
Provincie?
EU?
PPS?
Anders?

Problemen

Wat zijn op dit moment de grootste problemen (naar categorie: proces/organisatie;
draagvlak/beleving; landschapskwaliteit en monitoring; instrumentarium;
financiering)?
Anders?

Wensen en eisen mbt kennis en/of een kennisstelsel?

Behoeften

Is er behoefte aan kennis
Welke kennis (soort)
Kennisstelsel, zo ja, hoe?
Samenwerking met andere NL
Anders